

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 29.

Onsdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Justerades protokollen för den 25 och den 27 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 215, till Konungen i anledning av vissa motioner, avseende ändringar i gällande tulltaxa.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 265, angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 267, angående anslag för kapitalökning för jordförmedlingsfonden; och nr 268, angående inrättande av en arrendeegnahmefond m. m.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 269, med tillkännagivande beträffande den genom Kungl. Maj:ts proposition nr 253 riksdagen förelagda fråga, beslöts att skrivelsen skulle överlämnas till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Nilsson, Bernhard*, m. fl. väckta motionen, nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande i fråga om ytterligare understöd från statens sida för fullbordande av järnvägsanläggningen Ulricehamn—Jönköping.

Vid föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrad lydelse av § 3 13:o tryckfrihetsförordningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 om reglering av präs-

terskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m., i vad propositionen avser det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Kungsbackas förpliktelser beträffande två icke lagfarna rådmän, vilka vid rådhusrättens i staden upphörande komma att indragas; samt

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till luftfartslånefonden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Anslag till
studielåne-
fonden.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till studielånefonden.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte såsom kapitalökning för studielånefonden för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Herr **Bergman**: Det är ingalunda min mening, herr talman, att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Det kan ju icke gärna falla någon in, som själv har som fattig pojke fått svälta sig fram genom studieåren, att motsätta sig beviljande av ett anslag sådant som detta, som jämnar studievägen för nutida behövande. Snarare skulle man önska en höjning av beloppet, vilket emellertid givetvis under nuvarande förhållanden ej låter sig förverkligas. Vad jag velat framhålla är emellertid, att det sätt, varpå dessa räntefria studielån i vissa fall ha utdelats, ger anledning till berättigad kritik. I det reglemente, som Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens skrivelse av 1918 utfärdade för dessa lån, stadgas, att de äro avsedda för underlättande av studiemöjligheterna för »begåvade fattiga» lärjungar. Båda dessa förenade villkor underströkos också mycket omsorgsfullt vid riksdagens beviljande av anslaget. Det skulle vara eliten av verkligt begåvade och på samma gång fattiga lärjungar, som skulle få denna förmån. Det anmäler sig, som man lätt förstår, ett ofantligt stort antal sökande till dessa räntefria studielån. Det var icke mindre än närmare 1,200 som anmälde sig såsom sökande till de under år 1933 tillgängliga omkr. 300 lånen. Det är givet, att under sådana förhållanden den allra strängaste prövning måste äga rum, så att icke studerande från välsituerade hem få hjälp av dessa medel, till förfång för verkligt fattiga, och att icke heller sådana, som ej äro verkligt studiebegåvade, uppmuntras genom dem.

I bägge dessa avseenden förefaller det, som om man i åtskilliga fall icke hade iakttagit tillräcklig omsorg vid utdelningen. Här har t. ex. förekommit, att ett dylikt studielån tilldelats en yngling, vars far är en välbeställd ämbetsman med en säker inkomst av mellan 8,000 och 9,000 kronor per år, utan skulder och med endast ett barn utom denne sökande. Det kan aldrig vara rimligt och överensstämmande med allmänt rättsmedvetande att beteckna en sådan studielånesökande som fattig. Jag skulle tro att 97 å 98 procent av Sveriges befolkning befinna sig i sämre ställning än så. Han hör till dem, som leva på livets solsida, kan man säga, då han tillhör ett sådant hem, och om en sådan yngling får ett räntefritt studielån, som är avsett endast för fattiga, så sker det ju till förfång för mera berättigade, och bland de 1,187 sökandena till 1933 års lån voro de flesta verkligt behövande.

Anslag till studielånefonden. (Forts.)

Det av mig anförda fallet är icke enastående. Det finns även andra fall, där man måste förvåna sig över åsidosättandet av det föreskrivna villkoret i avseende på ekonomiskt behov.

I avseende på det andra villkoret — att det skall vara verkligt begåvade studerande — har det också begåtts fel i flera fall, synes det. Så har exempelvis ett räntefritt studielån beviljats åtskilliga studerande med synnerligen medelmåttiga betyg. En sökande t. ex., som i sin studentexamen fått ett C, 8 enkla B, några Ba o. s. v. kan icke sägas vid val bland många hundra sökande lämplig att utväljas såsom tillhörande eliten av de mest meriterade. I ett annat fall finner man, att en sådan mycket medelmåttigt begåvad yngling fått ett intyg, vari rektorn vid det läroverk, där han avlagt sin studentexamen — man vet ju, hur ofantligt välvilliga rektorer äro, när de ge sådana intyg åt sökande till studielån, och hur de ge det bästa utlåtande de kunna — dock anser sig böra uttryckligen förklara att sökanden *icke* har någon större studiebegåvning, men att han likväl »icke synes sakna en viss fallenhet för studier». En sådan yngling har nu bland närmare 1,200 sökande fått räntefritt studielån. Flera likartade fall skulle kunna påvisas. Det är att märka att i här anförda fall lånen icke tillstyrkts av den för utdelningens förberedande tillsatta sakkunniga nämnden.

Jag måste beteckna dylika utdelningar av räntefria studielån såsom icke överensstämmande med de principer, som riksdagen uttalade då den 1918 beviljade medel till sådana lån, och som de som motionerade om saken också kraftigt underströko. Just därför att jag är så intresserad av att man skall underlätta studierna för fattiga och begåvade studerande, är jag samtidigt mycket angelägen om att utdelningen av räntefria studielån skall ske efter den omsorgsfullaste prövning, så att inga, som icke tillhöra de kategorier, som det allmänna vill uppmuntra, på sätt som i flera fall skett bli gynnade till förfång för andra, mera förtjänta och mera fattiga.

Herr talman, jag har velat göra dessa erinringar då studielånefrågan nu föreligger inför kammaren; jag yrkar givetvis bifall till utskottets förslag i avseende på anslaget till ifrågavarande ändamål.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag är en liten smula överaskad av den siste talarens anförande, vilket icke innehåller något annat än ett upprepande av en reservation till konstitutionsutskottets dechargebetänkande. Jag tror icke, att de anförda fallen från förra året lämpa sig att i annat sammanhang än dechargens diskutera i kammaren, och jag vill endast erinra, herr talman, att de framställda anmärkningarna icke vunnit konstitutionsutskottets majoritet för sig.

Herr Bergman: Herr talman! I avseende på vad konstitutionsutskottets ärade ordförande yttrat ber jag få erinra, att detta icke är något upptagande av en debatt angående dechargen, utan här har gjorts ett uttalande i sammanhang med beviljande av ett anslag till studielånefonden. Man har vid ett sådant tillfälle icke blott full rättighet att yttra sig om vissa önskemål, som man anser böra iakttagas i avseende på framtida utdelning av dessa räntefria studielån, utan även en viss plikt mot sina valmän att i en så viktig och uppmärksammas fråga som denna uttala kritik av missgrepp som begåtts. Om man exemplifierar sin kritik med sådana fall, som man tycker äro anmärkningsvärda, och några av dessa sammanfalla med dem som varit före i konstitutionsutskottet, kan det ju icke hjälpas, och det är icke heller någon förbrytelse. Att nämnda utskott med knapp majoritet avslag förslaget

Anslag till studielånefonden. (Forts.)

att göra en konstitutionell anmärkning enligt § 107 RF innebär för övrigt ingalunda, att denna majoritet ansåg förfarandet i allo lofvärt. I många analoga fall har man just ansett, att vissa omtvistade ärenden lämpligare kunde tagas upp inför riksdagen i annat sammanhang. Det är vad här skett.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare; samt

nr 100, i anledning av väckt motion om anslag till prov med och inköp av vissa flygmaskinspropellrar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om gottgörelse
åt förut i
Ryssland bo-
satta svenskar.*

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag till beredande av viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar jämte i ämnet väckta motioner.

I den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1934/1935 hade Kungl. Maj:t under tredje huvudtiteln (punkt 23 av det vid propositionen fogade utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att för viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

I samband med förevarande ärende hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. Bergman* m. fl. (nr 40) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Nylander* m. fl. (nr 80), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att bestämma det under punkt 23 i tredje huvudtiteln upptagna extra reservationsanslaget till viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar till ett belopp 3,849,933 kronor 91 öre, motsvarande den del av valutan för ett år 1917 av en rysk bankinrättning här i landet deponerat guldparti, som enligt statsverkspropositionen skulle tillförts inkomstiteln diverse inkomster;

dels en inom första kammaren av herr *C. Lindhagen* väckt motion (nr 284), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, dels att det föreslagna anslaget å 1,000,000 kronor skulle höjas till 3,000,000 kronor av de tillgängliga medlen, dels att utdelningen skulle ske huvudsakligen efter behovsprincipen (arbetslöshet, medellöshet m. m. dylikt), dels ock att någon överlåtelse med äganderätt på staten av de på förlusterna grundade krav icke skulle anses hava skett i vidare mån, än som motsvarade det belopp, som uppburits som skadestånd ur de anvisade medlen;

dels ock en inom andra kammaren av herr *B. Holmgren* väckt motion (nr 207), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att hela den på svenska staten fallande delen av värdet av nyssnämnda guldparti, 5,203,365 kronor, ode-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

lat skulle reserveras att fördelas mellan staten och de enskilda rysslandssvenskarna i proportion till vars och ens fordran, så att statens och de enskildas fordringar alltså vid avgörandet av fördelningen av utslaget fullt likställdes.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återropade grunder hemställt,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag måtte såsom avsättning till en fond för lämnande av understöd åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar för budgetåret 1934/1935 anvisa under tredje huvudtiteln ett extra anslag av 2,000,000 kronor;

b) att herr Bergmans m. fl. och herr Nylanders m. fl. motioner I: 40 och II: 80 samt herrar Lindhagens och Holmgrens motioner I: 284 och II: 207, i vad de icke blivit besvarade genom utskottets förslag, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av, utom andra, herr *Holmgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka, att ett extra reservationsanslag av 3,849,934 kronor anvisades för budgetåret 1934/1935 för beredande av viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler**: Herr talman! Statsutskottet har nedlagt stort intresse på behandlingen av denna angelägenhet. Utskottet har därvid utformat en annan linje än den som är föreslagen från Kungl. Maj:ts sida. Utskottets linje omfattas av ett överväldigande flertal inom utskottet. Jag anser mig ändock böra i korthet utveckla de synpunkter, enligt vilka jag menar att Kungl. Maj:ts förslag har företräde.

Jag vill då först erinra därom, att såsom framgår av själva klämman till Kungl. Maj:ts förslag å ena sidan och utskottets förslag å den andra sidan, det föreligger den principiella skillnaden, att Kungl. Maj:ts förslag innebär, som det heter, viss gottgörelse, under det att statsutskottets förslag innebär lämnande av understöd. Jag har vid föredragningen av detta ärende haft den uppfattningen, att den linje, som är vald i Kungl. Maj:ts proposition, närmare ansluter sig till syftet med den riksdagsskrivelse av 1931, som är upprinnelsen till den nu behandlade angelägenheten. Jag bestyrkes däri av det yttrande, som är avgivet av de tre sakkunniga juristerna, vilka så sammanfattat sin uppfattning om andemeningen i riksdagens skrivelse i ordalagen, att de menat, att konsekvensen av densamma borde vara, att »någon ersättning för de lidna förluster omedelbart av statsmedel beredes de rysslandssvenskar, för vilka sådan ersättning kan vara av mera väsentlig betydelse». Jag läser detta uttalande så, att lösningen bör innehålla ett visst moment av ersättning men vid sidan därav taga vederbörlig hänsyn till behovssynpunkten.

Det är på en sådan kombination som Kungl. Maj:ts förslag är byggt. Jag erkänner villigt svarigheterna att tillämpa en sådan kombination, och jag medger, att utskottets linje i detta hänseende, då det gäller att avgöra, efter vilka grunder utdelningen skall ske, är enklare. Jag behjärtar för min del också väl den synpunkt jag vet ligger under statsutskottets linje, nämligen att man bör se till att icke dessa pengar på en gång utdelas och att sedan kanske på grund av den användning vederbörande gör av medlen man inom något eller några år kommer i det läget, att nödlidande rysslandssvenskar ånyo vända sig till statsmakterna. Då jag för egen del behjärtar den synpunkten, har jag tänkt att vid meddelandet av direktiv för en lösning enligt Kungl. Maj:ts linje åt den föreslagna nämnden skulle inrymmas befogenhet att i förekommande fall också kunna lösa den kombinerade ersättnings- och understödsfrågan så-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
lunda, att man inköpte livräntor till vederbörande och därmed tryggade deras tillvaro för deras återstående tid.

Jag vill till detta lägga, att det syfte, som utskottet velat vinna och som anges i orden, att vid sidan av en ren understödsverksamhet det också skulle komma i fråga att lämna understöd, som det heter, »till påbörjande av verksamhet», efter mitt sätt att se borde ha kunnat lättare vinnas efter Kungl. Maj:ts linje än efter utskottets linje, och att jag för min del icke vågar hysa några större förhoppningar på att vid en lösning av frågan efter utskottets linje det skall bli någonting vidare att räkna med av detta alternativ. Jag har inhämtat, att det för nuvarande understödstagare åtgår bortåt 55,000 kronor om året. Statsutskottets förslag innebär, att man skulle få till disposition ett årligt belopp av ungefär 75,000 kronor, men då kretsen, såsom jag strax skall ha äran anföra, torde i någon mån böra vidgas, har man att räkna med större årligt understödsbelopp, och under sådana omständigheter skall man i varje fall icke göra sig några större förväntningar i fråga om dessa medel »till påbörjande av verksamhet», varom statsutskottet talar.

Såvitt jag kan förstå har nog statsutskottets linje det givna företrädet, att den löser frågan ur statsfinansiell synpunkt bättre än Kungl. Maj:ts förslag gör så till vida, att det belopp, som staten kommer att avhända sig för detta ändamål, torde bli mindre. Visserligen innebär statsutskottets förslag fondering av 2 miljoner, under det att Kungl. Maj:ts förslag talar om utdelning av 1 miljon, men i realiteten behåller ju staten hela kapitalet och delar blott ut ränteavkastningen och, mina herrar, med det direktivet, att så fort omständigheterna därtill föranleda, det fonderade kapitalet skall minskas. Man har naturligtvis att räkna med en fortsatt avgång i antalet understödstagare. Om kammaren läser på sid. 7, så erfar den där, att antalet registrerade rysslandssvenskar år 1923 var 325 personer. De äro numera icke fler än 69. Det ligger ju i sakens natur, att det kommer att ske en betydlig och ganska snabb avgång från detta antal. Dessa 75,000 kronor komma därför att kanske ganska raskt förminskas, och efter min tro kommer det kapitaliserade värdet av de avkastningsmedel, som komma att utgå enligt statsutskottets linje, att bliva ett lägre belopp än den miljon, som Kungl. Maj:t har föreslagit till omedelbar utdelning.

Med vad jag nu anfört har jag tillkännagivit, i vilka hänseenden jag måste anse, att Kungl. Maj:ts förslag äger företräde framför utskottets linje. Nu har emellertid andra kammaren redan fattat beslut i överensstämmelse med statsutskottets förslag, som har presenterats såsom ett försök att vinna en lösning av denna fråga på grundval av största möjliga enighet, och under sådana förhållanden skall jag icke drista mig att här tillråda kammaren att fatta ett beslut i översensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag och sålunda bringa frågan i det läget, att kamrarna stanna i olika beslut. Jag måste emellertid anhålla om precision på ett par punkter rörande den linje, som utskottet har förordat. Jag tror att billigheten kräver, att kretsen något vidgas utöver den som framgår vid en rigorös tolkning av statsutskottets yttrande. Där talas nämligen om de »registrerade» rysslandssvenskarna, och såsom jag nödgas läsa det, måste jag tro, att statskontoret, som skall gå att handlägga denna angelägenhet, skulle komma att därmed förstå de rysslandssvenskar, som hittills eller för närvarande erhålla understöd av de lotterimedel, som ställts till disposition. Nu menar jag, att billigheten kräver, att inom denna krets också indrages ett litet antal i utlandet boende rysslandssvenskar, vilka för närvarande åtnjuta understöd från utrikesdepartementets anslag till extra utgifter. Det är ett mycket litet belopp det är fråga om. Det uppgår till 350 kronor i månaden. Men det är naturligtvis icke rationellt, att ett extra utgifts-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

anslag i utrikesdepartementet skall vara belastat med sådan understödsverksamhet. Därutöver vill jag be kammaren behjärta fall, som kommit till utrikesdepartementets kännedom, angående några rysslandssvenskar, som efter mångahanda omständigheter först nu kommit tillbaka till Sverige och sålunda ännu icke ha åtnjutit något understöd, men vilkas omständigheter nog äro så likartade med här förut bosatta rysslandssvenskars, att det vore obilligt, om de icke ställdes under likartad behandling.

Med vad jag nu har anfört, herr talman, har jag alltså velat klargöra de synpunkter, som ha legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr Bergman: Herr talman, mina herrar! Vid tiden för krigsutbrottet voro minst ett par tusen svenska medborgare verksamma i Ryssland. De hade sin utkomst som arbetare, förmän, verkmästare, ingenjörer och köpmän, i betydande antal även som företagare inom hantverk och industri. De svenska hantverkarna i Ryssland voro jämförelsevis talrika och allmänt erkända för sin yrkesskicklighet. Åtskilliga landsmän intogo också en ledande och mycket uppmärksammas ställning inom landets industri. Många våra landsmäns verksamhet i Ryssland var av den natur, att de i hög grad verkade till gagn för svenskt näringsliv. Den ryska marknadens vinnande för svenska exportindustrier sammanfaller med vår verkstadsindustris starka utveckling under innevarande århundrade. Om våra i Ryssland bosatta landsmän har på sin tid från officiellt håll vittnats, att de kraftigt medverkade till främjande av svenska riksintressen därigenom att de direkt gagnade våra förbindelser med Ryssland, liksom de också bidrogo att skapa aktning för svensk företagsamhet och duglighet. I den mån verksamhet i eller affärsförbindelser med Ryssland efter kriget upptagits, har detta i många fall kunnat med framgång ske just tack vare det pionjärarbete, som förut bedrivits av dessa landsmän. Vi stå således i en icke obetydlig tacksamhetsskuld till dessa rysslandssvenskar, vilkas sak det i dag gäller.

Nu var det som bekant så, att sovjetregeringen vid revolutionen i Ryssland konfiskerade den enskilda egendomen. Det tillkommer icke oss att här ingå på några omdömen om detta förfarande i den mån det gäller en uteslutande rysk angelägenhet. Vi ha ingen rätt att blanda oss i hur en främmande stat vill ordna sina egna egendomsförhållanden. Men när svenska undersåtars egendom berövas dem av en främmande stats regering utan att vara på något sätt förbruten, så ha vi icke blott rätt, utan också plikt att kraftigt reagera mot ett sådant brott mot allmänt erkänd folkrätt. Det har också svenska staten gjort. Hjalmar Branting yttrade i svenska riksdagen, då han var stats- och utrikesminister, följande ord om denna sak: »Det är uppenbart, att varje svensk regering med bestämdhet måste hålla på, att det skipas rättvisa, där orättfärdighet begåtts, och att det måste träffas någon uppgörelse om skadestånd för de plundringar, som ägt rum, varvid stora värden, tillhöriga svenskar, gått förlorade.» De äro värda att lägga märke till, dessa oemotsägligt riktiga uttalanden av Branting. Han använde bl. a. det starka ordet »plundringar». Det är att märka att detta uttryck icke gäller sådana plundringar, som oansvariga våldsverkare kunna ha förövat under revolutionens allmänna osäkerhet. Det var icke sådant han åsyftade, utan det var den främmande regeringens utan skadeersättning med berätt mod företagna konfiskation av svenska undersåtars icke förbrutna egendom.

När vårt lands diplomatiska och konsulära representanter år 1918 återvände till Sverige, uppmanades av dem de landsmän, som då ännu voro kvar, att avresa, då de icke längre kunde påräkna skydd av svenska myndigheter. Ett stort antal av dem återvände då. Flera ha sedan kommit. Under år 1920

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
återvände inemot 300, som sökt hålla ut något längre. Även sedan ha andra återvänt. En och annan hade tillgångar i Sverige, men de allra flesta voro vid hemkomsten fullständigt utblottade, många voro sjuka och alldeles nedbrutna av genomgångna lidanden och försakelser.

Alla försök att av ryska regeringen, vars åtgärder försatt dem i detta läge, utverka något skadestånd, ha misslyckats. Vid underhandlingarna om handelsavtal år 1922 avslog riksdagen det då framlagda förslaget, huvudsakligen på den grund, att ingen reglering av skadeståndsfrågan kom till stånd — en ståndpunkt, som man dock frångick år 1924, då man accepterade ett handelsavtal och, för att få exporten i gång, nöjde sig med den platoniska förklaringen från sovjetregeringen, att de svenska skadeståndskraven icke skulle behandlas mindre gynnsamt än motsvarande anspråk från andra länder. För rysslandssvenskarna betyder emellertid den förklaringen praktiskt taget ingenting, då vid den tidpunkten redan ett stort antal hunnit dö och då de förmodligen hinna dö allesammans, innan något resultat av en allmän skadeståndsuppgörelse med hela världen kan komma att äga rum, om nu någon tror, att detta någonsin inträffar.

Svenska regeringen har ju sökt att bispringa dessa våra landsmän i deras svåra nödläge; givetvis har man dock kunnat göra detta endast i mycket blygsam omfattning när man tar hänsyn till vad de enskilda personerna och familjerna kunnat få, även om det med hänsyn till deras stora antal sammanlagt gått till avsevärda belopp, varom utskottsutlåtandet lämnar upplysning. Rysslandssvenskarnas förening — de återkomna ha bildat en sådan för att bevaka gemensamma intressen — har flera gånger gjort framställning till Kungl. Maj:t i saken, dels om åtgärder för bevakande av deras intressen hos sovjetstaten och dels om direkta åtgärder från svenska statens sida i syfte att bereda något slags provisorisk gottgörelse. En sådan framställning remitterades till socialstyrelsen, som år 1930 avgav utlåtande i saken. Socialstyrelsen yttrade då bland annat, att »nationella förpliktelser gentemot rysslandssvenskarna göra sig gällande med synnerlig styrka». Socialstyrelsen påvisade, att rysslandssvenskarna i hög grad medverkat till att främja svenska riksintressen. Styrelsen erinrade vidare, att ersättningsfrågan i årtal stått öppen, att många av ifrågavarande personer äro i framskriden ålder, och att tiden sålunda efter hand minskar nationens möjligheter att infria sina förpliktelser till dem. Det påpekades vidare, att en betydande grupp icke erhållit något som helst ekonomiskt bistånd, naturligtvis icke endast de, som befinna sig i en solid ekonomisk ställning oberoende av förlusterna i Ryssland, utan sådana, som verkligen äro i ett bekymmersamt läge, fastän de lyckats draga sig fram med hjälp av medlidsamma släktingar eller andra personer, som behjärtat deras läge, ehuru det för många av dem endast kunnat ske med stor svårighet.

Dessa socialstyrelsens erinringar göra sig i dag, fyra år senare, gällande med ännu större styrka än då de 1930 uttalades, särskilt vad beträffar hänsynen till deras framskridna ålder och deras mänskligt att döma korta återstående livstid. Socialstyrelsen meddelade då, att redan 1929 hälften av rysslandssvenskarna voro i åldrar över sextio år.

Kungl. Maj:t förklarade emellertid 1930, att deras framställningar till ingen åtgärd föranledde, men det sades då, att varje möjlighet att upptaga förhandlingar med Sovjet skulle begagnas för att tillgodose deras intressen. Man kan ju fråga sig, hur det löftet har uppfyllts av de svenska regeringar som suttit sedan dess. När t. ex. nu för kort tid sedan det förelåg ett förslag till avtal med Ryssland om beviljande av en kredit på icke mindre än 100 miljoner kronor till ryska staten, kunde man icke finna, att det gjorts någonting för att i sammanhang därmed, ifall avtalet hade kommit till stånd, låta något slags

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

gottgörelse komma våra landsmän till del. Det hade väl i det sammanhanget, om någonsin varit påkallat. En långivare har väl rättighet att ställa villkor för sitt lån, och är låntagaren angelägen om ett så stort lån, måste han ju finna sig i rimliga villkor. Det kunde ju icke ha blivit fråga om fullständig gottgörelse, men *något* slags ersättning hade väl icke varit omöjlig att åstadkomma i en eller annan form, t. ex. så, att svenska staten beviljat rysslandssvenskarna ett visst belopp och sedan avdragit motsvarande summa, när den lämnade sin kredit, eller hur det nu kunnat ordnas. Denna sak har emellertid förfallit. Avtalet om detta 100-miljonerslån borde ju enligt min och mångas mening aldrig ha proponerats, men när så skedde, kan man ju fråga, hur staten iakttog vår nationella värdighet vid det tillfället. Det kan måhända erbjuda sig tillfällena i annan form, och jag anser därför, att det icke skadar, att man erinrar om dylika möjligheter, t. ex. i samband med beviljande av exportkredit.

När rysslandssvenskarna emellertid icke kommo någonstans hos Kungl. Maj:t och givetvis icke kunde få ut någonting genom direkt hänvändelse till sovjetregeringen, vände man sig till riksdagen, och det väcktes, som vi erinra oss, motioner vid 1931 års riksdag om denna sak. Dessa motioner voro under tecknade av personer ur samtliga riksdagens partier med undantag av det kommunistiska partiet. Motionerna gingo ut på utredning angående fordringar och förluster i varje särskilt fall ävensom angående den särställning, som rysslandssvenskarna gjorde gällande att de intogo i jämförelse med andra, som under kriget gjort förluster. Riksdagen biföll dessa motioner och det avläts en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari det hemställdes om en sådan utredning. Denna verkställdes av Kungl. Maj:t på det sättet, att Kungl. Maj:t uppdrog vissa undersökningar åt en kommission av några bland våra allra mest framstående jurister. Det var f. d. utrikesministern, f. d. presidenten i Svea hovrätt friherre Marks von Würtemberg, nuvarande presidenten i samma hovrätt Ekeberg och dåvarande ordföranden i Sveriges advokatsamfund Tom Forssner. De avgåvo ett utlåtande, angående vars huvudpunkter jag kan hänvisa till vad som står i statsutskottets betänkande, som här föreligger. Dessa framstående jurister kommo som vi därav se till det resultatet, att enligt deras uppfattning »måste förluster, som uppstå därigenom, att en regering, utan att lämna något slags ersättning, lägger beslag å all inom landet varande enskild egendom, anses intaga en särställning i förhållande till andra slag av skada», som andra kunna ha råkat ut för genom händelser under kriget. Vidare betona de, att svenska myndigheter hade uppmanat rysslandssvenskarna att återvända till Sverige, och att det var på dessa myndigheters initiativ som den stora allmänna återflyttningen ägde rum. De påpeka, att förluster av den art, som även vissa hemmavarande svenskar lidit, icke kunna jämföras med dem, som bestå i plötslig mistning av hem, ägodelar och förvärvsmöjligheter. Det göres med styrka gällande, att billigheten synes tala för en närmare undersökning och att man måste anse det befogat, att svenska staten provisoriskt bringade någon hjälp. Av utlåtandet framgår, att utredningsmännen ha ställt sig på den ståndpunkten, att icke endast en ren nödhjälp för de allra mest utblottade borde förekomma utan även en provisorisk gottgörelse av något slag, naturligtvis en mycket blygsam sådan men i alla fall någon ersättning genom svenska statens direkta åtgärder.

Sedan detta utlåtande avgavs, har en händelse inträffat, som spelar en ganska stor roll i detta avseende. Vi veta ju allesammans, att i följd en överenskommelse träffades angående ett herrelöst ryskt guldparti, som i många år varit deponerat i en svensk bank. Det kom att fördelas så, att svenska staten fick ungefär en tredjedel eller över 5 miljoner kronor, banken i fråga den andra tredjedelen och sovjetregeringen den tredje. När nu svenska staten helt oväntat

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

får en sådan summa herrelösa penningar från Ryssland — och har inom sitt land dessa våra landsmän med den ställning, i vilken de stå till det svenska fosterlandet, efter de tjänster, de gjort detsamma, och i den belägenhet, i vilken de nu befinna sig, utplundrade, som de äro — då förefaller det knappast staten värdigt att för egen del lägga beslag på lejonparten av detta herrelösa guld. Staten gör sig ej blott betäckt för fordringar, som staten har på Sovjetryssland för invalidtransporter, Röda korsets humanitära åtgärder o. s. v., utan även för andra fordringar, som måste betecknas som mera tvivelaktiga, t. ex. industrikommissionens förluster och sådant. Dessa förluster böra egentligen karakteriseras som affärsförluster, vilka dessutom delvis voro förorsakade genom ett förfarande, som icke var fullt korrekt från svensk sida. Det är känt och konstaterat. Att under sådana förhållanden nu lägga beslag på större delen av dessa penningar och därigenom själv erhålla full gottgörelse för likt och olik och sedan överlämna 1 miljon av dessa 5 miljoner kronor, som ett slags allmosa åt våra i Ryssland sin egendom berövade landsmän — det förefaller mig, som om det icke skulle vara med första kammarens och överhuvud med riksdagens och nationens värdighet överensstämmande att vara med om något sådant.

Nu vill jag emellertid på det livligaste instämma med hans excellens utrikesministern i hans principiella syn på denna sak. Jag vill genast säga, att med avseende på den principiella inställningen till denna fråga finner jag den av hans excellens utrikesministern utvecklade tankegången riktigare och staten värdigare än utskottets förslag, vilket endast vid ytligt betraktande ser bättre ut än Kungl. Maj:ts förslag. Det innebär skenbart ett fördubblat anslag, men i realiteten innebär det den allmosa, som beloppets avkastning utgör: denna skulle delas ut för varje år åt personer, som befinna sig i framskriden ålder och som gå bort så småningom. Beloppet, nu c:a 75,000 kronor, blir mindre och mindre år efter år. Det erkändes under debatten i andra kammaren, att rent matematiskt dessa så kallade två miljoner bli mindre än den ensamma miljon, Kungl. Maj:t ursprungligen föreslagit. Det är för övrigt en annan sida av saken, som är lika viktig, och det är att enligt utskottets förslag det endast skall lämnas understöd, en nödhjälp till dem, som befinna sig i det mest utblottade tillstånd, men icke något slags ens blygsam gottgörelse, med hänsyn till deras lidna förluster. Man får ju säga, att detta innebär ej blott en förödmjukelse för rysslandssvenskarna utan även ett övergivande av den ståndpunkt, riksdag, regering, myndigheter och sakkunniga intagit. När riksdagen 1931 biföll min och andras motioner i saken, skedde det med en motivering, som var sådan, att man icke kan komma ifrån att det var fråga om icke allenast nödhjälp utan också en gottgörelse, ehuru givetvis endast en blygsam, provisorisk sådan. Det stod t. ex. i den skrivelse, som riksdagen avlät till Kungl. Maj:t, att det borde göras en utredning om de lidna förlusterna i varje särskilt fall. Vad skulle det väl tjäna till att göra en sådan utredning, om det ej hade varit meningen att taga hänsyn till dessa förluster utan endast till det nuvarande nödläge, i vilket de mest utsatta befinna sig? Det är redan därav uppenbart, att riksdagen tänkte sig något annat än en ren nödhjälp. Likaså ha de framstående jurister, som fingo den av riksdagen begärda utredningen om hand, haft en sådan uppfattning, och Kungl. Maj:t har haft samma uppfattning, såsom framgår av den skissering av principerna för fördelningen, som Kungl. Maj:t framlagt i bilagan till statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln. Jag kan således icke annat än ge det största erkännande åt denna framställning, principiellt sett. Jag tycker blott, att beloppet icke är riktigt värdigt svenska staten.

Det sades under debatten i andra kammaren av en talare, som talade för ut-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

skottets förslag, att här gällde det fordringar, som icke i något enda fall vore bestyrkta — jag kan nu icke upprepa det precis ordagrant, ty protokollet är ännu icke justerat, men jag hörde på debatten, och det var ungefär så det sades. Det är ett ytterst underligt tal. Här finnas ju personer bland dessa rysslandssvenskar, som ha intyg av sovjetmyndigheterna på att deras egendom då eller då beslagtogs för dem, att de och de sakerna med det och det värdet den och den dagen togos i beslag. Det finnes många sådana intyg. En mängd fordringar kunna visserligen icke styrkas, därför att de icke fingo taga med sig räkenskapsböcker och annat material, men åtskilligt kan styrkas på det mest tydliga och klara sätt. För övrigt har det gjorts dylika undersökningar, och det begärdes 1931 av riksdagen, att en ny sådan skulle ske. Man har ännu endast tillgång till den utredning, som förelåg redan förut och som det ju var meningen att få reviderad. Att detta icke har skett är icke rysslandssvenskarnas fel och icke heller riksdagens fel, ty riksdagen begärde en utredning. Regeringen har ej företagit någon sådan ännu. Nu har emellertid i Kungl. Maj:ts proposition ställts i utsikt en viss fördelningsprincip, och om den godkännes, måste naturligtvis en sådan undersökning ju komma att äga rum. Jag riktar därför icke nu något klander mot Kungl. Maj:t för uraktlåtenheten att ha gjort undersökningen, då jag förstår anledningen: man har först velat ha frågan om nödhjälp eller gottgörelse avgjord.

Jag kan icke annat än principiellt ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition, men dock icke med avseende på beloppet. Jag kommer därför till det resultatet, att jag önskar göra ett yrkande, som går ut på ett accepterande av Kungl. Maj:ts förslag beträffande principerna för fördelningen och ett accepterande av utskottets förslag i avseende på det belopp, som nu skulle av riksdagen anslås.

Jag ber, herr talman, att första kammaren i känsla av den situation, som föreligger för rysslandssvenskarna, och i känsla av sin och riksdagens värdighet måtte bifalla åtminstone detta blygsamma förslag, som ej går så långt som själva motionerna gjort, vilkas belopp naturligtvis principiellt äro bättre motiverade. Om jag nu inskränker mig till att föreslå 2 miljoner, så är det med en viss inre motvilja, då jag anser även detta anslagsbelopp föga värdigt staten, som alltjämt skulle behålla större delen av det herrelösa guldet. Men då jag finner det hopplöst att gå längre och då detta förslag dock är vida bättre än både utskottets och Kungl. Maj:ts, så hemställer jag om bifall till följande yrkande: »att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna nr I: 40 och II: 80 samt I: 284 och II: 207 måtte anvisa under tredje huvudtiteln ett extra reservationsanslag av 2 miljoner kronor för beredande av viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar i huvudsaklig överensstämmelse med de principer för utdelningen, som i bilagan till Kungl. Maj:ts proposition angivas.»

Häri instämde herrar *Reuterskiöld* och *Bjurström*.

Herr **Wohlin**: Herr talman! Efter frågans utgång i andra kammaren och det något resignerade anförande, som hans excellens herr utrikesministern nyss hade i denna kammare, är måhända utgången även här given, men jag kan likväl icke underlåta att vid detta tillfälle säga några ord om denna gamla sak.

Redan 1917 och 1918, då jag var sysselsatt med vissa handelspolitiska utredningar för den dåvarande regeringens räkning, som bland annat berörde det land, varom nu är fråga, sammanträffade jag med flyktingsströmmen från Ryssland och gjorde bekantskap med en del av de personer, som sedermera brukat rubriceras som »rysslandssvenskar». Jag fick ett livligt intryck av de

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
katastrofer, som hade drabbat dem, och en mycket stark personlig uppfattning om vilka verkligt ömmande fall, som i stort antal förelågo. Sedermera har ju frågan om rysslandssvenskarnas ersättningskrav i femton års tid spelat en icke ringa roll under diskussionen om våra handelsförbindelser och våra uppgörelser med det land, varom nu är fråga. Jag har kommit till den allmänna uppfattningen, att man hittills icke på ett sätt, som står i överensstämmelse med god uppfattning om vad staten moraliskt måste anses förpliktad att göra, har tillgodosett dessa rysslandssvenskars berättigade intressen. Man får erinra sig, att dessa personer under loppet av flera årtionden utförde ett ekonomiskt pionjärbete i det gamla Ryssland och i hög grad bidrogo till det svenska namnets anseende där ute, där de grundlade många lovande industri- och handelsföretag och utövade andra yrken samt överhuvud bildade en skara personer, av vilkas verksamhet vårt land har haft all heder. Dessa personers oförskyllda lidanden genom den nationalisering, av vilken de träffades, i förening med svenska statens enligt min uppfattning ganska tydliga moraliska förpliktelse att se till, att en viss gottgörelse beredes dem, gör att jag finner utskottets utlåtande i den föreliggande frågan rätt så besynnerligt. Utskottets utlåtande har redan kritiserats principiellt av hans excellens herr utrikesministern och likaså av den näst föregående talaren, och jag kan i likhet med dem icke se annat än att detta förslag till lösning av frågan står i dålig överensstämmelse med den riksdagens skrivelse, som ligger till grund för propositionen. En lösning efter utskottets linje måste anses innebära allenast ett fortsättande på den hittills inslagna vägen med understöd eller allmosor i en för övrigt ganska begränsad omfattning, medan gottgörelsekravet lämnas helt och hållet åsido. De tre framstående jurister, som citeras i betänkandet och vilka nyss namngivits, ha samtliga gjort gällande, att rysslandssvenskarna stå i en särklass, när det gäller att bedöma fordringar av det slag, varom nu är fråga, och vidare att det finnes skäl för uppfattningen, att staten — om än icke juridiskt förpliktad därtill — likväl har anledning att lämna dem en viss ersättning för deras lidna förluster. Jag betraktar det som en nationell hederssak, att man här icke vare sig är alltför snål eller går fram på den felaktiga linje, som utskottet rekommenderar. Det är en nationell hederssak att i skäligen mån tillgodose dessa svenska banbrytares nödtorftiga intressen efter ett liv, som ofta under sin mest verksamma period, under sin mest intensiva och arbetsamma kamp för tillvaron blev avbrutet av revolutionen och nationaliseringen, varigenom de försattes i ett tillstånd av sysslolöshet eller i varje fall svårighet att här i landet återupptaga någon ny verksamhet, vilket måst verka moraliskt skadligt och nedbrytande för många av dem. Jag kan icke finna annat än att det är rimligt och riktigt att följa den princip, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition och, såsom jag nyss erinrade, är i överensstämmelse med riksdagens egen tankegång för några år tillbaka — i stället för att biträda utskottets förslag, som är uppkonstruerat efter en helt annan linje — och samtidigt i enlighet med den näst föregående talarens förslag utöka den summa, om vilken här är tal, till det belopp, som han nämnde.

Nu kan någon invända, att ett sådant yrkande är tämligen utsiktslöst och icke kan leda till något resultat, därför att andra kammaren har fattat sitt beslut i en annan riktning. Jag tror emellertid för min del, att ett beslut i enlighet med det av herr Bergman framställda förslaget kan ge anledning till en sammanjämkning i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition, som åtminstone skulle kunna innebära den fördelen, att en gottgörelse kommer dessa personer till del, och vidare en annan fördel, nämligen att detta gamla segslitna ärende därigenom, praktiskt taget, definitivt skulle avgöras och icke fortfarande få

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

ligga och uppröra den allmänna opinionen och bliva föremål för förnyade framställningar i skilda riktningar.

Jag kan alltså, herr talman, för min del icke finna annat än att det vore klokt av första kammaren och i överensstämmelse med, som jag nyss nämnde, svenska statens hedersplikt gentemot rysslandssvenskarna att här bifalla det yrkande, som framstälts av herr Bergman, till vilket jag ansluter mig.

Herr Löfgren: Herr talman! Ehuru det kan synas onödigt att i detta läge närmare behandla förevarande fråga, anser jag mig dock böra säga några ord såsom tillägg till vad som i ärendet redan sagts av hans excellens utrikesministern och andra talare, särskilt för att söka klargöra, vad frågan egentligen gäller.

Att döma av en del yttranden i andrakammardebatten synes detta vara tämligen oklart; det förefaller, som om rätt olika meningar funnos rörande karaktären av de ersättningskrav på Ryssland, som det nu är fråga om. Jag vill därför beröra denna fråga med hänsyn till rättssökandenas ställning dels gentemot Ryssland och dels också gentemot Sverige.

För det första är det obestridligt, att ett stort antal svenska undersåtar till följd av den ryska revolutionen och sovjetmyndigheternas direkta åtgärder lidit betydande skador av olika slag. Jag frånser då sådana fall, där leverantörer här i Sverige förlorat pengar på ryska affärer, liksom de förlorat pengar på affärer på andra håll. Jag räknar icke heller med vissa stora företag, som drivit verksamhet i Ryssland och som delvis åtminstone funnit sig ersatta genom koncessioner, som beviljats under det nya systemet.

Men frånsatt dessa kategorier av fall, ha vi en hel mängd svenskar, som genom åtgärder mot deras personliga egendom, genom konfiskation och nationalisering, förlorat både allt vad de ägt och sin försörjning för framtiden. Det finns intet skäl att påstå, att dessa gruppers förluster icke skulle vara tillräckligt verifierade. Såsom redan anmärkts, har ju en utredning ställts från statsmakternas sida och har pågått under årat. Resultatet av den officiella utredningen är att vi kunna känna oss på den säkra sidan både därom, att ett betydande antal svenskar lidit förluster av den beskaffenhet, att de synas vara ersättningsberättigade, och även beträffande minimibeloppen av dessa förluster. Men naturligtvis förutsättes det, att inte någon utdelning på en höft skulle äga rum till de olika personer, som nu kunna komma i fråga till ersättning, utan en ytterligare detaljerad prövning av varje särskilt fall förutsättes givetvis.

Rättsgrunden för dessa fordringar har också till fullo erkänts av den svenska staten, inte bara genom den utredning, som sålunda verkstälts, utan även på annat sätt. Det är ju så, att de enskilda inte kunna göra sin rätt gällande gentemot en främmande stat, gentemot Sovjet. Men den svenska staten har erkänt anspråkets berättigande genom att göra fordringarna gällande både vid t. ex. den internationella konferensen i Haag 1922 och vid förhandlingarna om handelsavtal och dejureerkännande år 1924. Även Sovjet måste anses hava i princip varit med på den svenska ståndpunkten härvidlag, eftersom man godkänt en förklaring, att svenska undersåtar i sinom tid skulle få ersättning enligt samma grunder och under liknande förutsättningar som andra länders medborgare. I Ryssland arbetande utlänningars speciella rättställning gentemot sovjetryska statsåtgärder kan vidare anses fastslagen i 1924 års handelsavtal. Ty enligt detta äro svenskar i Ryssland och under affärer med detta land skyddade för expropriation eller konfiskation utan vederlag, så snart de inte förbrutit sig mot en uttrycklig rysk lag. Motsvarande ställning, skydd mot konfiskation utan ersättning, hade utlänningar i

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

Ryssland också under den gamla regimen enligt internationella rättsgrundsatser. Både härav och enligt principerna för det handelsavtal, som nu gäller, bör det anses följa, att de, som arbetat i Ryssland under den äldre regimen, böra få gottgörelse för den skada, som genom våldsamma ingripanden i deras ställning vållats dem. Det må vara varje land obetaget att göra revolution på det sätt, det finner lämpligt. Det är en sak. En annan sak är, att om detta land vill hava förbindelser och driva handel med andra länder, får det finna sig i att godkänna de rättsprinciper, som dessa länder anse vara oefftergivliga.

Att rysslandssvenskarna hava väl dokumenterade eller eljest fullt bevisade ersättningsanspråk, böra vi sålunda kunna enas om. Det är inte heller den frågan, som är efter år varit föremål för dessa våra landsmäns enträgna framställningar, för riksdagens beslut 1931 och för den juristkommitté, som behandlat ärendet, utan frågan har gällt, om rysslandssvenskarna skulle svälta ihjäl eller eljest avlida i väntan på att denna ersättningsfråga blir slutligt ordnad, eller om de kunde få åtminstone ett *förskott*, som jag vill kalla det, från svenska staten å sina fordringar.

Vill staten, som får antagas fortleva och hava tid att vänta, lägga ut ett något så när rimligt belopp åt dessa sina medborgare? Det är den fråga, som har ställts, och det är den frågan, som juristkommittén i princip besvarat genom den förklaringen, att rysslandssvenskarna även gentemot svenska staten stode i en särställning, som ur billighetssynpunkt borde beaktas. En sådan karaktär av förskott kan också anses ligga i de utbetalningar, som riksdagen beviljat i tidigare fall, t. ex. för våra tjänstemän där ute eller för efterlevande till ett par personer, som under revolutionen bragts om livet. Nu har emellertid med ersättningssynpunkten kommit att sammankopplas behovet av nödhjälp till dem, som troligen inte skulle ha behövt något understöd, om de i ersättning fått ut vad som rätt och billighet kräver. De mest behövande ha fått och säkert också tacksamt i olika former mottagit denna nödhjälp, som föranledde en talare i andrakammardebatten att fråga, varför rysslandssvenskarna behandlades som någon sorts »finare fattiga» och varför fattigvården inte kunde duga åt dem liksom åt andra. Det är icke utan, att detta inpass ställer hela denna fråga i en gräll belysning. »Giv åt oss» — svara rysslandssvenskarna — »vad som billigtvis måste anses vara vår rätt, ty vi vilja varken falla fattigvården eller lotterierna till last!»

Statsutskottets majoritet har i sitt yrkande gått fram på nödhjälpsvägen, och om det vore den frågan, som det gällde, skulle jag för min del gärna vara med om att acceptera de förslag, som framställdes, låt vara med vissa modifierationer. Man kan nämligen inte neka till att ur statsfinansiell synpunkt — såsom anmärktes av hans excellens utrikesministern — är utskottets förslag lockande. Man undviker både, i viss utsträckning åtminstone, fattigvård och lotterier, minskar på det hittillsvarande bidraget och behåller kapitalet för statens egen räkning, sedan understödstagarna gått bort. Men som hans excellens utrikesministern redan utvecklat, svarar utskottet på en helt annan fråga än den, som i propositionen framlagts. Där gäller det gottgörelse med utbetalning av kapitalet, här gäller det en omläggning av formerna för nödhjälp. Jag undrar — det skulle vara intressant att veta — om statsutskottet härmed avsiktligt begagnat sin egen förslags- och initiativrätt, eller om man utgått ifrån, att dess förslag ligger inom propositionens ram, ehuru med en ökning av beloppet.

För min del kan jag efter noggrant övervägande icke vara med om att utan gensaga överge den grund, varpå propositionen ställt sig. Man är väl

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

dock skyldig att taga någon hänsyn även till rättssökandena själva, i den mån man anser deras krav berättigade. Jag har därför instämt i syftet med herr Bergmans m. fl. motion och skall också nu yrka bifall till det av honom framställda yrkandet. Ett bifall till detta skulle dock ge våra landsmän en viss satisfaktion, även om en summa av 2 miljoner inte på långa vägar är tillräcklig, utan måste betraktas som en början, som ett partiellt tillmötesgående av deras ersättningskrav. Men jag vill samtidigt tillkännage, att jag hellre — om jag får tillfälle till detta — skulle rösta på propositionen än på en lösning, som inte ens är början till en lösning av den fråga, som vi egentligen debattera, nämligen frågan om gottgörelse till rysslandssvenskarna. Eftersom nu utrikesministern själv frånfallit propositionen, är väl dock ett yrkande till förmån för denna utsiktslöst.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till herr Bergmans yrkande; men jag skulle samtidigt vilja till protokollet få antecknat, att därest andra kammarens beslut även godkännes av denna kammare, så får detta riksdagens beslut icke i någon minsta mån anses hava tillmötesgått eller uppfyllt rysslandssvenskarnas anspråk på grund av den hänvändelse, som de gjort till regering och riksdag om vad jag kallat ett förskott på verklig gottgörelse. Detta bör enligt min mening så mycket starkare betonas, som behandlingen av denna fråga eljest lätt kan missuppfattas av de i sista hand ersättningskyldiga.

I detta anförande instämde herr *Bismark*.

Herr förste vice talmannen: Jag förmodar, herr talman, att det med många andra här i kammaren är alldeles som med mig: jag har egentligen från början mycket litet reflekterat över denna fråga. Jag har helt enkelt sett förbi den. Jag har ju varit med om att behandla den förut och har under den tiden nog haft på känn, att någonting måste göras; men jag har egentligen aldrig riktigt satt mig in i, vad detta skulle vara.

Men när jag nu — på grund av att jag måst vara med och behandla ärendet i utskottet — tvingats att sätta mig in i saken, överväga och se mig omkring litet för att erfara, hur detta ärende ligger till eller, kanske riktigtare, bör ligga till, märker jag, att jag kommer till en ståndpunkt, som säkerligen kommer att utgöra en djup besvikelse för herrar Wohlin och Löfgren. Jag märker nämligen, att jag inte alls kan nöja mig med det sätt, på vilket jag själv förut varit med om att betrakta detta ärende. Jag kan inte gilla den utvecklingsgång, som ärendet här tagit, och jag kan inte heller vara med om de synpunkter, som ha präglat de två sista anförandena — och förresten, för att inte göra någon orätt, inte heller de synpunkter, som ha präglat Kungl. Maj:ts förslag.

Ty hurudan är egentligen den utgångspunkt, som man har haft hittills och som man haft att taga ställning till? Jo, man möter den, som herr utrikesministern sade i sitt anförande, redan i tredje huvudtiteln, där rubriken ju lyder: »Viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar.» Det är sålunda fråga om en »gottgörelse». Man gottgör, såvitt jag vet, sådant som man har förbrutit, och jag frågar mig därför: I vilket avseende är det som svenska staten har förbrutit sig?

Vad motionärerna beträffar, ha de den utgångspunkten, att de vid sidan om gottgörelse tala om ersättning — en ersättning, som skulle vila på förpliktelser, som i sin tur skulle vila på vanlig enkel rättvisa. Vi ha ju hört, hur den synpunkten i dag har dominerat de anföranden, som den sista tiden hållits här. Men även när det är fråga om ersättning, ledes tanken åt det håll, som jag för min del inte kan vara med om. Man ger ersättning, när

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
man vållat någon skada, och jag kan inte finna, att svenska staten på något vis har gjort någon något för när i detta avseende.

Vad rysslandssvenskarna själva beträffar, har jag under ärendets behandling lagt märke till, hurusom de uppträda i organiserade troppar med styrelse och ombudsman. Om man ser bort ifrån talet om alla de ömmande omständigheterna, som man liksom bemantlar det hela med, är deras inställning i grund och botten rent affärsmässig. De ha förlorat så och så mycket. Det är statens plikt att ersätta dem eller i annat fall ge dem förskott, som den siste ärade talaren sade. Det är helt enkelt statens enklaste skyldighet att göra detta — alltså således....

Jag tycker för min del, att hela denna utgångspunkt är felaktig, och den för med sig konsekvenser, som också äro rent felaktiga. Den har förvillat inte bara riksdagen utan också Kungl. Maj:t och den förvillar rysslandssvenskarna själva. Jag medger visserligen, att riksdagen i hög grad själv är skyldig till denna syn på saken, och att jag personligen också är medskyldig, eftersom jag inte har opponerat mig förut. Ty det är, som utrikesministern sade: hans förslag ligger i linje med den skrivelse, som riksdagen en gång har avlåtit, och det sakkunnigutlåtande, som har följt ovanpå denna riksdagsskrivelse. Jag kan inte annat än förklara mig vara ledsen över att jag inte förr försökt att avstyra det där. Det är emellertid ingenting att göra åt den saken nu. Men om det verkligen skulle bli på det viset, att svenska staten skulle ge rysslandssvenskarna gottgörelse eller ersättning, då komme svenska staten rent logiskt att anses medskyldig i det som har timat, och varje ersättning komme i grund och botten inte att bli något annat än en avbetalning på en skuld, som säkerligen så småningom komme att utkrävas till sista öret. Saken blir inte en bit bättre, om man går med på herr Löfgrens uppfattning, att man borde förskottera medlen, ty det är visserligen sant, såsom han sade, att vi här i Sverige ha erkänt, att fordringarna på Ryssland äro riktiga, men svenska staten har aldrig övertagit dessa fordringar.

Jag för min del måste se det hela — alldeles såsom herr Wohlin uttryckte det — som en katastrof. Vad som timade i Ryssland är att betrakta som en katastrof, som mycket väl kan jämföras med en naturkatastrof. Detta hindrar naturligtvis inte, att vi ha en särskild inställning mot en katastrof, som drabbar svenskar. Redan den allmänna medkänslan gör, att man vill gripa in. Men till detta kommer, att svenska staten eller Sveriges land bör ge alla sina medborgare, som befinna sig på utrikes ort, den förmimmelsen, att den första, som skall gripa in, är den svenska staten. De böra alltid ha den känslan, att deras rätta hem är här i vårt land. Men lika litet som offren för den stora naturkatastrofen i Tafjord innanför Aalesund kunde av den norska staten begära att få sina stugor uppbyggda och sitt bohag ersatt o. s. v., lika litet kunna rysslandssvenskarna ha rätt att begära, att vi skola se till, att varje sak, som de ägde, skall ersättas av oss eller att vi, såsom herr Löfgren ville, ska förskottera dem medel, för att de på det sättet ska kunna skaffa sig tillbaka, vad de en gång förlorade.

Av denna grundsyn å min sida följer naturligtvis, att vi ska gripa in och ge hjälp. Men vi ska inte ge någon annan hjälp än den, som verkligen behöves; det kan inte vara tal om att vi ska ge hjälp i förhållande till vars och ens mistade egendom eller framställda krav. Vi ha att handla efter behovsprincipen såsom den i grund och botten enda riktiga. Naturligtvis kan man tillämpa denna princip på olika sätt. Man kan ge en engångshjälp, och man kan ge en successiv hjälp. I fråga om engångshjälpen få vi inte förglömma, att från vårt land redan har gått 1,700,000 kronor till dessa rysslandssvenskar.

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

Skulle vi nu hjälpa med ytterligare 1 miljon kronor och fullständigt dela ut denna summa åt de 69 personer, som representera dem, som närmast stå i tur, om jag så får säga, skulle det bli ett belopp på mellan 14,000 och 15,000 kronor till envar. Skulle vi fördubbla beloppet, som herr Bergman önskar, skulle vi ge bortåt 30,000 kronor åt var och en för sig. Det är inte alls på det sättet, som vi ha råd att hjälpa nödlidande landsmän, vare sig sådana i vårt eget land eller sådana som komma bortifrån.

För min del kan jag därför inte gå med på alternativet engångshjälp, som är föreslaget i Kungl. Maj:t proposition, utan jag måste med den allmänna uppfattning, som jag nu gett uttryck åt i detta ärende, gå på det andra alternativet — den successiva hjälpen — d. v. s. det, som föreligger i utskottets förslag. Detta utskotts-förslag innefattar nämligen vissa saker, som jag anser det vara nödvändigt att fastslå för att en gång få slut på det här. Det fastslår för det första, att staten inte har någon som helst juridisk skyldighet att ingripa; men att det naturligtvis ur andra synpunkter är både rätt och riktigt och bra att den ingriper. Detta ingripande bör vidare ske genom hjälp åt dem, som sådan hjälp behöva. Naturligtvis har jag i detta sammanhang ingenting emot, att vi bland dem, som böra komma i fråga till att erhålla hjälp, även räkna in de båda kategorier, som herr utrikesministern omnämnde. Så är det en sak till, som fastslås i detta utlåtande, nämligen denna, att den här aktionen är den sista.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Det är nog så, som den siste ärade talaren anförde, att man i regel vid den förberedande behandlingen av detta ärende ej gjort riktigt klart för sig, på vilka grunder rysslandssvenskarnas anspråk vilade, om någon juridisk rätt existerade för dem på rättslig grund, eller om man endast fick anlägga humanitära och billighetssynpunkter på denna fråga.

I detta ögonblick, då frågan åter behandlas och väl denna gång definitivt, tror jag, att det är av en viss vikt att särskilt i anledning av vissa här gjorda uttalanden göra detta klart för sig, om det är möjligt. Om man granskar de uttalanden, som tidigare gjorts av riksdagen, och ser på vad de särskilda utredningsmännen yttrade, har i själva verket ingen någonsin sagt ut, att någon rättslig grund skulle förefinnas för rysslandssvenskarna. Man har talat om att billigheten krävde, att man gjorde vissa utredningar rörande deras särställning, och de särskilda sakkunniga, presidenten Marks von Würtemberg m. fl., yttrade också, att däri måste ligga ett uttalande från riksdagens sida, att rysslandssvenskarnas anspråk vilade, icke på någon rättslig grund utan endast på billighetsgrunder. Kan man fastslå detta, ställer sig åtminstone för mig frågan om hur man nu bör förfara mera som en rent praktisk fråga.

I anslutning till vad jag nyss yttrade och innan jag lämnar detta ärende, vill jag säga, att jag ej läst regeringspropositionen på annat sätt, än att regeringen också ställer sig på den ståndpunkten, att här inte är fråga om någonting, som staten skall göra såsom en plikt, utan endast om vad staten skall göra av billighetsskäl. Även om man står på sistnämnda ståndpunkt, kan man naturligtvis gå den väg regeringen föreslagit. Det låter sig naturligtvis väl säga, att staten, även om den ej har någon rättslig skyldighet att hjälpa, dock av billighetsskäl anser sig böra lämna viss gottgörelse i form av engångsunderstöd. Vore det så, att man hade ett något mera betydande belopp att röra sig med och de avsedda engångsbeloppen kunde bli av sådan storleksordning att de överhuvud taget kunde antagas bli till någon verk-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
lig och varaktig nytta, kunde man enligt min mening väl reflektera härpå. Då jag emellertid måste utgå ifrån att de belopp, som nu kunna komma i fråga, bliva relativt ringa — låt mig säga 1 miljon eller i allra lyckligaste fall 2 miljoner kronor — skulle, därest man delade dessa penningar på den ganska stora mängd ersättningsberättigade i något förhållande till de lidna förlusterna, det väl inträffa, att några få finge en summa, som kanske kunde vara en verklig hjälp, medan det stora flertalet skulle få mycket små belopp vid en sådan utdelning, belopp, som knappast skulle vara värda någonting för framtiden. De disponibla medlen vore därmed en gång för alla borta, och sedan funnes intet annat att falla tillbaka på än den rena fattigvårdsverksamheten. Det ringa belopp, som kommer i fråga, kommer sålunda enligt min mening till mera praktisk nytta, om man förfar på det sätt, som utskottet har föreslagit.

Rysslandssvenskarnas representanter hava också så sent som i april 1934 yttrat, att det i propositionen föreslagna beloppet, 1 miljon kronor, visst icke är av någon tillräcklig storleksordning för ändamålet, såsom det har sagts, då det är ett allmänt känt sakförhållande, att rysslandssvenskarnas förluster uppgå till ett sammanlagt belopp av en sådan storlek, att 1 miljon kronor ej möjliggör någon gottgörelse utan allenast innebär en allmosa. Även om man således, på sätt Kungl. Maj:ts proposition delvis förutsätter, delar ut kontantunderstöd, bleve ju detta enligt rysslandssvenskarnas egen mening ingen verklig gottgörelse utan finge ungefär samma karaktär, som man vill ge åt den hjälp, som utskottet har föreslagit. Det är således på rent praktiska synpunkter, som jag för min del kommit till den uppfattningen, att utskottets förslag är den lämpligaste vägen att gå, då det inte finns möjlighet att — om man också skulle så vilja på grund av billighetssynpunkter — ge en verklig gottgörelse, som blir till någon hjälp åtminstone för det stora flertalet av rysslandssvenskarna.

I anledning av vad excellensen Sandler anmärkte emot utskottets förslag, att om man skulle gå in på en sådan understödsverksamhet, vore direktiven för snävt avfattade, vill jag gärna medge detta. Detta uppmärksammades också i andra kammaren, som beslöt ett tillägg till motiveringen, som skulle avhjälpa denna alltför stora snävhet i utskottsutlåtandet.

Då jag yrkar bifall till utskottets hemställan, tillåter jag mig nu att göra det med den ändringen, att i motiveringen näst efter orden i tredje stycket på sid. 8 »oförsörjda barn tillgodo» insättes följande: »Hinder bör dock icke föreligga för Kungl. Maj:t att utsträcka hjälpverksamheten även till andra rysslandssvenskar och deras efterlevande än sådana, som nu äro registrerade, och detta även om de icke äro bosatta i Sverige.»

Herr Nerman: Herr talman, mina herrar! Jag ber att i väsentlig anslutning till vad herr förste vice talmannen yttrade få säga ett par ord.

Man har i föreliggande fall med rätta betonat humanitetssynpunkterna, därför att man inte kan göra frågan till en rättsfråga. Och jag vill för min del inte vara med på någon inhuman behandling av nödlidande människor, det må vara borgare eller arbetare eller vad folk som helst, men jag kan med bästa vilja inte komma ifrån, att här föreligger en särskilt hög grad av humanitet mot en viss grupp människor, som därmed, förefaller det ändå, privilegieras på andra nödlidandes bekostnad. De s. k. rysslandssvenskarna ha, tack vare god organisation, redan av svenska staten fått i det närmaste 1,700,000 kronor. De utgöra ett ganska minimalt fåtal: enligt senaste beräkning, i fjol, 69 anmälda. Jag utgår ifrån, att de heller inte äro fler. Man torde få anta, att alla, som ha kunnat på något sätt dokumentera sig, ha anmält sig.

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

I fjol avvisades tanken, att denna grupp skulle få någonting med av de ifrågavarande infrusna men då upptöade bankmiljonerna. Nu vill regeringen lämna 1 miljon, utskottet vill ge 2 miljoner, en motionär vill dela ut nära 4 miljoner, en annan över 5 miljoner till denna lilla grupp. Enskilda banken — nej, jag ber om ursäkt, nej, Enskilda banken har inte uttalat några planer att vara med på någon välgörenhet.

Vare sig man nu vill som motionärerna dela ut på en gång eller som utskottet bilda en fond och dela ut årliga livräntor, så är det tydligt, att man ämnar betala i proportion till vars och ens krav. Men på det sättet blir det, såvitt jag förstår, inte någon nödhjälp, utan det blir en gottgörelse — vi hörde det ordet användas — efter förmögenhetssynpunkter, en gradering efter klassynpunkter. Detta har alltså ingenting att göra med den föregivna humaniteten utan blir ett plåster på sårad egendomsrätt — och ett mycket dyrbart plåster. Utgången av omröstningen i kammaren är ju tämligen klar, men jag kan inte underlåta att uttala den synpunkten, att herrarna och folk i allmänhet tyckas bli litet mer sentimentala, när det gäller nöd bland människor, som ha haft det bra. Men det är väl så, att även hjärtat har sin sociologi.

Jag anser, att svenska undersåtar, som har förlorat pengar utomlands genom jordbävningar av något slag — de må vara fysiska eller sociala — ska ha rätt till hjälp av staten. Men jag anser, att de inte ska ha andra rättigheter än vanliga medborgare, som har kommit i nöd exempelvis genom arbetslöshet inom landet. Man gör gällande, att vederbörande rysslandssvenskar skulle ha gjort särskilt betydelsefulla insatser för främjande av svenska intressen. Jag skulle tro, att de arbetslösa svenska arbetarna ha gjort mer betydelsefulla insatser för svenska intressen, och sämre betalda insatser.

Min mening är därför, att det inte bör skapas någon särställning för rysslandssvenskarna. Att man inte kan göra det juridiskt, har ju sakkunskapen redan klart ådagalagt. De böra hjälpas, men på samma sätt som andra arbetslösa här i landet: med den nödhjälp av olika slag, som står till buds och som enligt gängse borgerlig uppfattning lär vara mycket humanitärt ordnad och väl avlönad.

Med den motiveringen, herr talman, ber jag att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som herr Holmgrens reservationsvis framställda yrkande.

Herr Lindhagen: Såsom herrarna höra är det här inte fråga om några principer. Vi skola varken anlägga utrikespolitiska eller inrikespolitiska synpunkter. Det gäller inte heller frågan om rättvisa eller orättvisa. Ty om vi anlade sådana synpunkter, skulle frågan föra oss alldeles för långt bort. Här är förhållandet bara det, att det råkat komma en liten rysk guldklimp in i landet inom räckhåll för våra förfogandemöjligheter. Nu vill man, att dessa pengar skola användas för att på det ena eller andra sättet gottgöra de svenskar, som den ryska revolutionen — som ju inte är precis detsamma som en naturjordbävning, såsom man här sade, utan ett verk av människornas vilja — har berövat de existensmöjligheter, som de förvärvat där borta. Nu skulle man ju kunna lägga den internationella synpunkten på saken, att detta sätt att taga ifrån svenska medborgare i Ryssland deras egendom och sedan skicka en del av dem hit för att försörjas på fattigvårdsväg av staten, är ett ganska tvivelaktigt förfarande. Lika väl som det inte är någon riktig ståndpunkt av tyskarna att taga emot 1 miljard i svenska pengar och sedan hota att inte betala ränta på desamma. Båda exemplen visa de stora avgrunder av brist på internationell hänsyn, som ännu finnas i denna ofullkomlighetens värld.

Jag övergår så till den här lilla välgörenheten, som till och med var för stor

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

för den föregående talaren men som är för liten för mig. Här måste vi dock ha sinne för proportioner. Det är fråga om 1 miljon kronor, en summa som några velat höja till 2 miljoner. Nu har det yrkandet framställts, att summan inte skall fördelas endast efter behovsprincipen, vilken dock ligger oss närmast, utan att alla, som förlorat pengar där ute, skola få ersättning i proportion till de förluster de lidit. Det är ju det Kungl. Maj:t säger: »Redan nu torde emellertid böra framhållas, att å ena sidan viss hänsyn synes, så vitt görligt är, böra tagas till storleken av den i varje enskilt fall lidna förlusten men å andra sidan de, som för sin försörjning äro mest beroende av ett statens ingripande, kunna tillerkännas en proportionsvis större ersättning, varvid jämväl fastställandet av en övre gräns för de individuella ersättningsbeloppen bör komma i fråga.»

Jag förstår inte, att regeringen ens kan tänka på att de ifrågavarande svenska medborgarna, som åsamkats så oerhörda förluster, vilka inte alls äro inregistrerade och inte på något sätt inskränka sig till de 69 fallen, skulle kunna anmäla sig och, om de kunna styrka förlusten, be att få en andel av detta belopp intill en viss maximigräns. Det finns ingenting rimligt i en sådan tanke, utan här gäller det väl att, såsom sker med arbetslöshetsunderstödet, följa behovsprincipen. Av detta skäl har jag varit med om att hjälpåtgärderna skulle företagas, inte »uteslutande», som utskottet säger, men »huvudsakligen» efter behovsprincipen. Därmed har jag också velat taga avstånd från herr Holmgrens motion, som tydligt äskar att var och en, oberoende av behovet, i möjligaste mån skall få igen en viss procent av sina lidna förluster, även om han för närvarande lever under någorlunda goda villkor. Och likaledes från den motion, som väckts av herr Bergman, som är vankelmodig i det avseendet och icke riktigt vet, vad han egentligen vill. Även sådana motioner äro farliga, då det gäller att komma till ett förnuftigt resultat.

Jag ansluter mig således till utskottets förslag, fastän jag helst skulle vilja ha orden »behovsprincipen uteslutande bör komma till tillämpning» utbytt mot »behovsprincipen huvudsakligen bör komma till tillämpning», ty det kan ju inträffa behjärtansvärda undantagsfall, för vilka man bör tillämpa särskilda regler. Det är mjukare, som man säger, att ha principen formulerad på det sätt jag antydde, men det lönar sig inte att nu framställa ett yrkande i det avseendet. Regeringen har väl fria händer att se till vad som är huvudsaken, även om det inte särskilt utsäges i riksdagens motivering. Utskottet har förresten redan sagt, att ett visst understöd också kan utdelas, för att en person skulle få börja en ny affär. Då gäller det ju inte hans tarv för dagen, utan det är verkligen att lämna honom någonting extra, som han kan undvara för dagen, för att därmed starta en affär. Därigenom har utskottet kommit till en viss motsägelse emot sitt »uteslutande», såvitt jag förstår.

Jag har sett en del elände bland rysslandssvenskarna, och därför har jag arbetat för dem och försökt uppmjuka Kungl. Maj:ts hjärta, så gott jag kunnat, för att de skulle få tillgång till de medel, som tidigare funnits tillgängliga. Då inträffade, att medlen blevo missbrukade, och därför beslöt regeringen, att de rysslandssvenskar, som hade kommit till Sverige efter 1925, inte skulle få någon hjälp i motsats till alla de andra. De, som åtnjutit understöd, men kommit in efter 1925, blevo således berövade sitt understöd och råkade i de största svårigheter. Man får inte så där schablonmässigt avgöra sådana saker. Nu förmodar jag, att den våldsgräns, som uppdragits, vid år 1925, har bortfallit genom utskottets förslag. Skulle så inte vara förhållandet, har jag begagnat detta tillfälle för att påminna om, att den bör bortfalla. Det viktigaste är, att ett årligt understöd utdelas. Och det vill jag betona, så att inte hela saken upplöser sig i en allmoseutdelning, varvid man ena

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

gången ger ett litet belopp åt en person och nästa gång åt en annan, utan så, att de, som ha ett verkligt stort behov för sin familj, få ett årligt understöd. Jag tycker verkligen också, att utskottet kunde ha avstått från att säga, att i den mån sådana understödstagare upphöra att finnas till, skall motsvarande belopp av kapitalet indragas till statsverket. Detta gav utrikesministern anledning att med ett något advokatoriskt resonemang förklara, att 2 miljoner kronor efter utskottets förslag voro mindre än 1 miljon kronor efter Kungl. Maj:ts förslag. Det är ett ganska vågat försök, men vad gör man inte för prestigens skull.

Jag hoppas, att regeringen inte vidhåller en sådan ståndpunkt, ty alltid finns det hjälpsökande, som behöva denna ränta. Man kan vara säker på att de årliga understöd, som utgå, bliva för knappa, och jag vill rekommendera, att då någon faller ifrån, det belopp, som då blir tillgängligt, användes för att öka på de andras understöd. Då komma de 2 miljonerna även i realiteten liksom matematiskt sett att bli mer än 1 miljon.

Det står i propositionen, att det »ligger i sakens natur, att de, som komma i åtnjutande av ersättningar, därigenom få anses hava på staten i motsvarande omfattning överlåtit sina på förlusterna grundade krav». Det har väckt en farhåga hos dem, som ha stora krav på ersättning av den ryska staten och således även på andelar av den här lilla guldklimpen, att detta uttalande skulle betyda, att de skulle förlora hela sin fordringsrätt, men jag förmodar, att det inte varit meningen. Det står ju också i propositionen »i motsvarande omfattning», och jag vill bara konstatera, att då utskottet inte nämnt någonting om den saken, fastän den upptagits i en motion, har det också biträtt den uppfattning, som jag nu tillåtit mig att utveckla i fråga om tolkningen av den nämnda satsen i den kungl. propositionen.

Utskottet har vidare givit regeringen en rekommendation att sätta statskontoret till utdelare av understöden. Jag hoppas, att Kungl. Maj:t inte följer den anvisningen utan finner någon anledning att anlita en annan myndighet, ty statskontoret är ju det grymmaste ämbetsverk vi ha. Jag har även frågat andra om den saken, och de säga: »Naturligtvis är det på det sättet.» Statskontoret är rent materialistiskt. Ämbetsverket anser det vara sin plikt, förmodar jag, och det är det kanske också. Att utöva välgörenhet och jämka mellan ansökningar från behövande, tror jag inte att statskontoret är särskilt inriktat på åtminstone. Skulle den uppgiften ändå anförtros åt statskontoret, ber jag, att regeringen måtte med statskontoret adjungera någon från välgörenhetsområdena, som i detta fall kan vara rådgivare åt statskontoret.

På dessa grunder och i förhoppning om att regeringen i de punkter, där jag har kritiserat utskottets förslag, följer min privata mening — då ju regeringen i alla fall har fria händer — eller åtminstone fäster något avseende vid den och reflekterar över den, får jag med de av mig uttalade reservationerna yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag har närmast fått det intrycket av den nu förda och alltför långvariga debatten, att det beträffande principerna i själva verket inte föreligger någon större skiljaktighet mellan de olika uppfattningarna. Det är också ganska naturligt, ty åtminstone handelsministern har tidigare vid tillämpning av direktiv eller föreskrifter gått in för behovsprincipen, jag skulle nästan vilja säga, helt och fullt ut. Enligt de uppgifter, som lämnats statsutskottets första avdelning, ha år 1933 utdelats 53,298 kronor till vederbörande rysslandssvenskar, under det att 1932 utdelades 96,840 kronor. Visserligen har antalet personer, som varit i behov av hjälp, minskats från 105 till 69, men även om man räknar med denna

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.) procentuella nedgång i antalet hjälpsökande, synas de direktiv, som handelsministern givit för utdelningen av understöd, ha bidragit till att minska beloppet. Dessa direktiv bygga på en strängt genomförd behovsprincip, något som jag för min del gillar, därför att det enligt min uppfattning är omöjligt att gå någon annan väg, om man överhuvud taget skall göra någon nytta med dessa pengar. Om man går den andra vägen och delar ut 1 miljon kronor, vilka skulle betraktas som något slags gottgörelse, utan att strängt fasthålla vid behovsprincipen, leder det, synes det mig, till rena orimligheter. Ett belopp av 1 miljon kronor, utdelat till de enskilda personer, som ställa fordringsanspråk på ryska staten, utgör 4 procent på det uppgivna fordringsbeloppet. Enligt en utredning, som verkställts tidigare — 1922—1923 — och som sedan kompletterats genom en utredning 1928 inom handelsdepartementet, skulle de enskilda personernas fordringar uppgå till 26 miljoner kronor. Jag skyndar mig att tillägga, att därutöver tillkommer en liten grupp på elva personer, som betraktas som miljonärer och vilka krävde ryska staten på 37½ miljoner kronor. Enskilda personer uppge sig alltså ha fordringar på mellan 64 och 65 miljoner kronor. Att nu utdela ett belopp av 1 miljon kronor utan hänsyn till behovsprincipen kan icke ur praktisk synpunkt vara rimligt och riktigt. Man säger då, att om staten släpper till hela nettobehållningen ev det s. k. ryska guldpardiet, bleve summan något större, men även om så sker bli de olika ersättningsbeloppen mycket minimala. Jag ser därför denna fråga ur rent praktiska synpunkter, och jag kommer då till det resultatet, att behovsprövningen måste läggas till grund för medlens fördelning, och jag kan inte finna annat än att också hans excellens ministern för utrikes ärendena starkt underströk denna synpunkt.

Jag vill sedan endast tillägga, att det vore väl, om frågan i och med denna diskussion och den votering, som jag föreställer mig kommer att följa, kunde bringas ur världen. Den har, såsom jag förstår, förorsakat denna regering såväl som föregående regeringar och riksdagen bekymmer och besvär under gången tid, och något besked måste statsmakterna giva efter de oupphörliga framställningarna från rysslandssvenskarna, som jag icke i och för sig vill klandra, då det ju finns fog för att vara missbelåten med det behandlingssätt, som dessa svenska medborgare rönt från ryska statens sida.

Jag vill emellertid sluta med att inte blott instämma i det yrkande, som här framställts av herr Borell, utan också understryka, att Kungl. Maj:t bör tillerkännas en mycket vidsträckt befogenhet att använda de tillgängliga medlen till utdelning bland svenska medborgare, som ha blivit lidande genom det nya systemets införande i Ryssland, och i detta sammanhang tillåter jag mig att erinra om en liten grupp, som, såvitt jag kunnat finna, inte nämnts här, nämligen de svenska medborgare, som bo kvar i Ryssland. Det finns en grupp medborgare, som äro mycket fattiga och säkerligen befinna sig i ett betydligt sämre läge än många av dem, som lyckats komma över till Sverige och här funnit någon hjälp och utkomst. Anledningen till att dessa personer inte kommit över till Sverige är säkerligen i de flesta fall att de ha anförvanter, som äro ryska medborgare, och därför äro bundna vid sin nuvarande vistelseort. Det är mig emellertid bekant, att även sådana framställt krav, vilket skett genom de svenska myndigheterna i Sovjetunionen, och jag anser, att även dessa personer borde få någon liten smula med av den hjälp, som här lämnas.

Jag ber som sagt, herr talman, att få instämma i herr Borells yrkande.

Herr Bergman: Tillåt mig, herr talman, ett par korta repliker.

En ärad talare sade, att staten icke har någon juridisk skyldighet i nu före-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

varande avseende. Det är icke heller någon, som har påstått något sådant. Här har blott talats om en hedersskuld och om ideella förpliktelser o. s. v., och alla borde väl vara ense om att den svenska staten har sådana förpliktelser gentemot rysslandssvenskarna. Jag ber emellertid att få göra en motfråga. Vad hade svenska staten för bättre juridisk rätt till de 5 miljonerna, som lågo deponerade i Enskilda banken? Dem har staten i alla fall ansett sig kunna taga som god pris. Det var herrelöst gods, som icke tillhörde svenska staten, men när den fått dessa opåräknade medel från Ryssland, skyndar staten att göra sig själv till fullo betäckt för alla sin fordringar på Sovjetryssland, även sådana, som äro högst tvivelaktiga och som sannerligen icke äro vare sig så bestyrkta eller så befogade som rysslandssvenskarnas. Men åt dessa ger man enligt Kungl. Maj:ts förslag en ringa bråkdel av den mottagna summan en enda av de 5 miljonerna och enligt utskottets förslag, ingalunda 2 miljoner utan 75,000 kronors årsränta åt de allra mest nödställda, ett belopp, som antagligen kommer att sjunka, alltefter som de ifrågavarande personerna dö undan. Det belopp, som utskottet föreslår, blir faktiskt säkerligen mindre än 1 miljon, matematiskt sett. Hela kapitalbeloppet skall ju staten enligt utskottets förslag behålla; endast räntan på en del därav skulle utdelas som nödhjälp tillsvidare.

Nu har det sagts, att det skulle vara oriktigt att ge ersättning i proportion till vars och ens förluster. Det har aldrig varit fråga om att göra det. Regeringen föreslår, att man skulle taga en viss hänsyn till de olika personernas förluster, men den tänker sig en topphuggning uppåt. Först och främst skulle miljonärgruppen givetvis icke få ett öre, men rysslandssvenskarnas medelklass, om jag så må säga, skulle få något och de helt och hållet utblottade givetvis proportionsvis mer. Jag har hört talas om att maximum skulle bli 10,000 kronor; jag vet icke, om det är riktigt. Det är väl ännu ingenting bestämt därom. I varje fall skulle det ske en betydande topphuggning uppåt och en relativ ökning nedåt, vilka skulle tillfalla dem, som ha det största behovet. Det är alltså helt naturligt behovsprincipen, som kommer att göra sig mycket starkt gällande även enligt Kungl. Maj:ts fördelningsgrunder, till vilka jag ansluter mig. Att alldeles bortse ifrån principen om även en provisorisk och partiell gottgörelse torde vara oriktigt, och den meningen delar ju Kungl. Maj:ts regering.

Vidare har en ärad talare här sagt, att arbetarna skulle ha gjort en mycket större insats än industrimännen och företagen men att man icke tänker så mycket på de förra. Jag ber att få erinra om vad jag meddelade i mitt förra anförande, att bland dem, som skulle erhålla hjälp, finnas även arbetare. Arbetarna utgjorde den första kategori jag nämnde; jag talade nämligen om »arbetare, förmän, verkmästare, ingenjörer» o. s. v. Det är visst icke meningen att utesluta arbetarna, och i enlighet med den princip, som jag här förordade, kommer naturligtvis förhållandevis mera att givas åt dem än åt andra, därför att arbetarna väl i regeln ha det största behovet.

Herr Hamrin var angelägen om att man också skulle ge understöd åt de fattiga svenskar som ännu finnas kvar i Ryssland. Jag har i och för sig absolut ingenting däremot. Men om man går in på denna utvidgning — och han tycktes mena, att det skulle vara möjligt enligt utskottets förslag med det tillägg, som nu föreslagits — ber jag att få fråga, om de 75,000 kronor, som skola delas ut per år, verkligen komma att räcka till ens åt de allra mest nödlidande. Det lära de knappast kunna göra. Det påpekades av hans excellens utrikesministern under debatten i andra kammaren, att det skulle bli ganska vanskligt — om man accepterar utskottets förslag och ännu mer med det på nämnt sätt utvidgade förslaget — att få beloppet att räcka till, och det

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
 har han säkerligen rätt i. Jag tror icke, att det skulle bli lätt att få mycket över åt de i Ryssland ännu bosatta svenskarna.

Det har sagts, att det endast vore 69 personer, som nu skulle vara i behov av hjälp. Det var ursprungligen ett par tusen svenskar i Ryssland, men sedan ha ju åtskilliga dött. För närvarande är det kanske omkring 300, om man icke medräknar alla familjemedlemmarna. De 69 äro sådana, som på grund av de ytterst snäva begränsningar, som nyligen gjorts med hänsyn till tidpunkten för deras hitkomst och andra omständigheter, erhöilo hjälp senaste året. Men om utskottets förslag går igenom och det skall bli en utdelning av endast 75,000 kronor, kunna herrarna vara ganska säkra på att minst 200 personer komma att ansöka på grund av verkligt behov.

Jag vidhåller det förslag, som jag framställde, att det måtte anslås 2 miljoner kronor att fördelas efter den princip, som Kungl. Maj:t föreslagit och som är en kombination av behovs- och gottgörelseprinciperna, i stället för att såsom utskottet föreslagit, bilda en fond och endast utdela dess ränta till ett fåtal. Om man bildar en fond, innebär det, att staten lägger beslag även på dessa 2 miljoner. Först och främst har staten lagt beslag på de 3 miljonerna och gjort sig betäckt för alla sina både befogade och tvivelaktiga fordringar, och sedan skulle staten lägga beslag även på dessa 2 miljoner kronor av kapitalet och dela ut räntan på denna summa såsom en allmosa till några få. Det är ett handlingssätt, som jag icke kan anse värdigt svenska staten.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Hammarskjöld: Herr utrikesministern har på ett så övertygande sätt framhållit företrädena hos, som man kallar det, kungl. propositionens system framför utskottets system, att jag i likhet med herr Bergman kan ansluta mig till Kungl. Maj:ts proposition, utom vad angår summan, vilken jag finner alltför snävt tilltagen.

Då emellertid, efter vad jag förmodar, åtskilliga här skulle, av den utav herr Bergman föreslagna summans storlek låta avhålla sig att rösta för hans förslag, anser jag, att även Kungl. Maj:ts förslag med oförändrad summa bör komma under omröstning, och tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Sandler:** Herr talman! Jag önskar göra några reflexioner med anledning av vad som förekommit under debatten. Jag tror inte, att vi böra följa herr Bergmans exempel och återupptaga debatten av i fjol. Jag bara uttrycker min förvåning över att herr Bergman, samtidigt som han sätter ett frågetecken beträffande statens rätt att disponera över dessa miljoner, så oförskräckt yrkar på dispositionen av dessa medel.

Jag vill vidare med anledning av herr Hamrins anförande säga, att hans bekymmer torde kunna stillas, på vilken linje man än går. Efter vad jag har gjort sig underrättad om inbegripas nämligen för närvarande bland dem, som åtnjuta understöd från lotterimedel, även vissa personer, som bo i Ryssland, och jag kan därför inte se något principiellt hinder för att denna kategori kan komma med i fortsättningen, även såsom utskottet skrivit i sitt utlåtande.

Jag kan för övrigt endast bestyrka riktigheten av vad herr Borell har sagt, att det här inte föreligger en fråga om rättsanspråk utan en fråga om billighet. I det stycket finns det ingen skillnad mellan Kungl. Maj:ts förslag och utskottets förslag, och på den ståndpunkten stå ju även de tre jurister, som yttrat sig fullkomligt otvetydigt på den punkten.

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)

Jag är, herr förste vice talman, icke »förvillad» i denna fråga, utan jag har haft ganska klart för mig vad jag företagit. Jag har helt enkelt sökt att på ett lojalt sätt utföra det uppdrag, som riksdagen genom sin skrivelse gav Kungl. Maj:t med stöd av den utredning, som nyssnämnda tre jurister senast ha verkställt.

Då emellertid här har bragts på tal frågan om en undersökning av fordringarna, som icke skulle ha blivit verkställd av Kungl. Maj:t, vill jag säga, i den mån jag är svarande i den saken, att jag har haft den meningen, att mera praktiskt, än att göra en undersökning som uppfyller domstolsanspråk, vore att göra en undersökning så gott sig göra låter, sedan man har fixerat det konkreta syfte, för vilket undersökningen skall ske. Och avsikten har ju varit, såsom också antydde i regeringsförslaget, att den nämnd, som det kungl. förslaget talar om, skall göra en preliminär undersökning till vägledning för utdelningen.

Det har talats här om icke bestyrkta fordringar. Herr Bergman reagerade emot detta uttryckssätt, och jag kan vitsorda hans uppfattning i det avseendet, att det i den stora dossier, som föreligger i denna fråga, givetvis förekommer fordringsanspråk, som äro dokumenterade, men kammaren kanske bör betänka, att detta inte betyder, att dossieren befinner sig i det skicket, att man skulle kunna göra en fördelning efter samma principer som vid ett konkursförfarande, ty det förutsätter ju, att *alla* fordringar äro dokumenterade, och detta är ju långt ifrån förhållandet. Materialet är sålunda inte av beskaffenhet att kunna fylla anspråken, då det gäller en utdelning vid ett konkursförfarande.

Det har här också talats åtskilligt om att rysslandssvenskarnas berättigade anspråk inte tidigare ha blivit tillgodosedda, liksom att de inte bli bättre tillgodosedda i dag. Jag vill bara däremot erinra, att det allt sedan denna fråga först uppkom, har suttit — utom de fyra socialdemokratiska regeringarna — två frisinnade och tre högerregeringar, vilka alla haft tillfälle att gripa sig an med denna angelägenhet. Och då herr Bergman frågar, huru löftet från 1930, tror jag det var, har hållits, så förmodar jag, att den frågan bör riktas till någon, som bättre än jag har reda på under vilka omständigheter det löftet gavs. Jag kan ju säga kammaren, att min befattning med detta ärende har bestått däri, att jag, då rysslandssvenskarnas målsmän ha kommit till mig med sina bekymmer, första gången har sagt: »Mina herrar, jag lovar ingenting, förrän jag har några pengar i min hand», och då det fanns pengar, så har förslag framlagts i saken.

Jag är ledsen, att ett förslag om utdelning av en miljon kronor skall betraktas som och kallas för en allmosa. Jag kan ju förstå rysslandssvenskarnas psykologi, och jag tar därför inte alls illa vid mig, om något sådant säges ifrån det hållet, men jag nödgas reagera, om man inför riksdagens kamrar kallar detta för en allmosa. Kungl. Maj:t har inte ansett sig kunna sträcka sig längre än till att kunna för detta ändamål disponera denna miljon, och den omständigheten, att riksdagen redan utöver Kungl. Maj:ts äskanden ökat budgeten med $1\frac{1}{3}$ miljon kan verkligen inte ge mig någon grund att här förorda att gå längre än Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag vidhåller, herr talman, min uppfattning om företrädena hos Kungl. Maj:ts förslag, men jag måste säga, att jag inte kan biträda ett yrkande om att disponera två miljoner kronor för ifrågavarande ändamål.

Herr Lindhagen: Herr Hammarskjöld har yrkat bifall till regeringens förslag och även till beloppet, bara en miljon kronor. Om vi då titta på den motivering i propositionen vilken lästes upp för kammaren nyss, finner man därav, såvitt jag förstår, att det är en fråga om att utdela en miljon kronor

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
proportionsvis efter storleken av kraven på ersättning, dock med en viss övre gräns och med hänsyn till en proportionsvis större ersättning till dem, som äro obemedlade. Alltså är det väl meningen att dela ut detta belopp en omgång, och sedan är miljonen borta. Utskottet sätter häremot sitt förslag att anslå två miljoner kronor för avsättning till en fond, vars avkastning är efter år skulle kunna användas till de verkligt behövande.

Det är detta senare förslag, som jag finner innebära den enda framkomliga vägen och vara det enda förslag, som kan göra någon verklig nytta. Om propositionens formulering skulle bifallas och således miljonen kronor skulle försvinna inom en kort tid genom utdelningarna, bli ju de fattigaste människorna utan hjälp. Alltså dessa människor, som nu gå och slava under de brydsammaste förhållanden och som ha så mycket svårare att finna sig till rätta i de svenska förhållandena, som de ha sina rötter i Ryssland och ingen här frågar efter dem. De ha inga relationer här, de ha möda och besvär för att även få fattigvårdsmyndigheterna att vakna upp för deras intressen. Därför är jag också betänksam beträffande det där tillägget, som andra kamraren gjort och som även utrikesministern i sitt anförande nyss tycktes giva sitt stöd åt, nämligen att det även skulle få utdelas understöd åt personer, som fortfarande äro bosatta utomlands. De personer, som fortfarande äro bosatta utomlands eller domicilierade, som det ibland kallas, ha funnit, att det för dem är en fördel att fresta livet därute i stället för att komma tillbaka till Sverige och här falla tillbaka på fattigvårdsmyndigheter och enskild välgörenhet. Därför tycker jag, om det skall bli något över för de här svenskarna, som kommit hit och omhändertagits av oss såsom obemedlade, att understödet huvudsakligen skall få användas för dessa. Allra minst tycker jag, det är anledning att dela ut understöd till svenskar, som funnit det vara med sin fördel förenligt att trots sina bekymmer fortfarande bo kvar i Ryssland. De dela nämligen då samma öde, som alla *ryska* undersåtar, som förlorat sin förmögenhet. Finna de sig i dessas öde och i den nya konstitution, som kommit till där, skola vi inte rusa dit med dessa fattiga medel och betala deras utgifter, varigenom den fattigvård, vi fått åtaga oss för de från Ryssland hitflyttade och som vi äro skyldiga att taga hand om, därför att de bo hos oss, skulle ännu mer bli en problematisk och för liten hjälp.

Jag glömde att nämna detta förra gången jag hade ordet, herr talman, och därför har jag begagnat tillfället att nu i någon mån fullständiga mitt förra anförande.

Herr Hamrin: Jag är mycket tillfredsställd med den upplysning, som herr utrikesministern här gav. När emellertid alla framställde sina önskemål och ville ge uttryck åt sin barmhärtighetskänsla, vill jag också be herrarna tänka på dem, som voro kvar där borta i Ryssland. Jag föranleddes att göra det av ett papper, som jag har i min hand, vilket är avlätet till handelsdepartementet den 4 april i år och vilket upptar samtliga månadsunderstöd, som äro utlämnade första kvartalet i år, slutande med ett belopp av 12,930 kronor. Av detta belopp äro 1,000 kronor utlämnade till konsulatet i Leningrad enligt Kungl. Maj:ts medgivande år 1933.

Det var denna lilla grupp av utlandssvenskar, herr talman, som jag ville påminna om, när man här framförde önskemålen och bönera om hjälp för andra grupper.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att, utom beträffande motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves, hade i avseende på det nu ifrågakvarande utlåtandet förekom-

Om gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenskar. (Forts.)
 mit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; 3:o), av herr *Bergman*, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 40, II: 80 samt I: 284 och II: 207 skulle anvisa under tredje huvudtiteln ett extra reservationsanslag av 2,000,000 kronor för beredande av viss gottgörelse åt förut i Ryssland bosatta svenska undersåtar i huvudsaklig översensstämmelse med de principer för utdelningen, som i bilagan till Kungl. Maj:ts proposition angåves; samt 4:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 101, röstar
 Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 36.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets uttalanden skulle godkännas, dels ock, av herr *Borell*, att utskottets motivering skulle godkännas med den ändring, att näst efter de i tredje stycket å sid. 8 i det tryckta utlåtandet förekommande orden »oförsörjda barn till godo» insattes följande mening: »Hinder bör dock icke föreligga för Kungl. Maj:t att utsträcka hjälpverksamheten även till andra rysslandssvenskar och deras efterlevande än sådana, som nu äro registrerade och detta även om de icke äro bosatta i Sverige.»

Sedermåra gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr *Borells* yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande från Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 till riksgäldskontoret av belåningar av vissa engagemang.

Ang. överförande till riksgäldskontoret av vissa Kreditkassans engagemang.

I en till riksdagen avlåten, den 23 februari 1934 dagtecknad proposition, nr 198, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl.

Ang. överförande till riksgäldskontoret av vissa Kreditkassans engagemang.
(Forts.)

Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att de av Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 lämnade belåningarna av tillskottsbevis i Wermlands enskilda bank, Smålands enskilda bank och Aktiebolaget Jämtlands folkbank jämte de mot samma belåningar svarande insättningarna av tillskottsmedel ävensom det av Kreditkassan till Aktiebolaget Bond utlämnade lånet skulle, på sätt av föredragande departementschefen angivits, övertagas av riksgäldskontoret.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Stendahl: Herr talman! Som herrarna ha sett, innebär den kungl. propositionen en hemställan att överflytta vissa nu hos kreditkassan liggande engagemang till riksgäldskontoret för att på det sättet åtminstone kunna taga ett steg till avveckling av kreditkassan, och mot den saken har jag intet att erinra och har därför biträtt utskottets hemställan till riksdagen om bifall till den kungl. propositionen. Men kreditkassan i allmänhet och de uppgifter, som finnas samlade i utskottsutlåtandet, förefalla mig giva anledning till några reflexioner, som jag här skall be att få framföra.

Kreditkassans ställning är, som herrarna torde hava sett av handlingarna, i huvudsak den, att kassan har engagemang på cirka 50 miljoner kronor, vilka engagemang kassan anser vara fullständigt värdelösa och därför har avskrivit genom att föra dem inom linjen. För att möta dessa förluster på cirka 50 miljoner kronor har genom år efter år upprepade riksdagsbeslut avsatts ett belopp av tillsammans 46 miljoner kronor. Av denna avsättning på 46 miljoner kronor ha $26\frac{1}{2}$ miljoner kronor använts för avskrivning av en del av kassans konstaterade förluster, och återstoden av de avsatta medlen, således $19\frac{1}{2}$ miljon kronor, innestå i riksgäldskontoret. Kreditkassan har således enligt sitt bokslut för närvarande konstaterade förluster på 4 miljoner kronor, för vilket belopp någon täckning för närvarande icke finnes. Om det endast hade gällt beloppet 4 miljoner kronor, för vilket täckning saknades, skulle jag inte ha tagit kammarens tid i anspråk, men tyvärr är det icke fallet, utan läget är, såvitt jag förstår, betydligt tråkigare. Av kreditkassans balansräkning finner man, att kassans största tillgång är ett belopp av 50 miljoner kronor, som redovisats såsom »utlämnade lån, enligt specifikation», upptagna till fullt värde. Nu finns det en sammanfallande bestämmelse i allmänna aktiebolagslagen och i bokföringslagen, som säger: »Den bokföringsskyldiges tillgångar må ej upptagas över sina verkliga värden», och på grund därav skulle man således, förefaller det mig, ha en viss rätt att antaga, att dessa, såsom fullgoda tillgångar upptagna 50 miljoner kronor också vore en verkligt fullgod tillgång.

När man emellertid granskar specifikationen över hur dessa 50 miljoner kronor äro placerade, behöver man inte använda några särskilt starka förstoringsglas för att kunna upptäcka, att det icke torde ligga inom möjlighetens gräns att på dessa belopp kunna undgå mycket stora förluster, förluster, som icke komma att stanna vid 20 miljoner kronor utan komma att, såvitt jag förstår, betydligt överstiga detta belopp. Låt oss stanna vid antagandet, att förlusten blir 20 eller 21 miljoner kronor! Då skulle det i alla fall kunna anses konstaterat, att kreditkassan har förluster på minst 25 miljoner kronor, för vilka täckning saknas. Att kreditkassans styrelse under sådana förhållanden är så snäll, att den år efter år skriver under en sådan balansräkning, det svarar styrelsen själv för, det angår inte mig. Jag kan inte annat än gratulera herr finansministern till att denna styrelse är så snäll. Men det förvånar mig så

Ang. överförande till riksgäldskontoret av vissa Kreditkassans engagemang.

(Forts.)

mycket mera, att styrelsen är så välvillig — i trots av denna underbalans, som man här laborerar med och vilken, såvitt jag förstår, knappast kan vara herr statsrådet och chefen för finansdepartementet obekant — som det nuvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet har frångått den av tidigare finansministrar följda praxis och underlåtit att för täckande av för kreditkassan uppkomna förluster och för att åtminstone inom ett rimligt antal år definitivt kunna avveckla denna kristidsinstitution, avsätta 5 miljoner kronor om året. Detta har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som sagt, i motsats till sina föregångare, underlåtit, och det är enligt mitt sätt att se ett icke försvarbart sätt att handskas med skulder. Det sakförhållandet, att man eventuellt driver en väsentligt lösare upplåningspolitik och disposition av upplånta pengar än som förut varit fallet, förefaller mig icke kunna vara något försvar för att också ge sig in på att bli mindre noggrann, då det gäller att betala sina skulder, utan snarare borde det verka i motsatt riktning, d. v. s. att man åtminstone började för att man inte frångår vad jag skulle vilja kalla sund praxis, när det gäller att försöka betala redan konstaterade eller redan kontrakterade skulder, och något annat är det inte fråga om här.

Det är denna art, om jag så får uttrycka mig, av finanspolitik, som jag har ansett mig i detta sammanhang vara skyldig att påtala.

Herr statsrådet **Wigforss**: Jag vet inte mot vem herr Stendahl ansett sig ha skyldighet att vid detta ärende taga upp en diskussion om betalning av kreditkassans skulder. Det är knappast gentemot de svenska skattebetalare, som herr Stendahl väl annars anser sig representera. Det hade eljest varit den enklaste sak i världen att här föreslå en amortering av 5 miljoner kronor i år, om man endast hade velat ytterligare öka beskattningen med dessa 5 miljoner kronor. Jag vet mycket väl, att herr Stendahl, likaväl som antagligen en del andra ledamöter i kammaren kan säga, att det icke alls hade varit nödvändigt att öka skattebördan med dessa 5 miljoner kronor, om man i stället hade skurit ned utgifterna, och jag kan bara, som jag har gjort förut, uttala min förhoppning om att äntligen få ett förslag till de nedskärningar i skattebudgetens utgiftssida, som skulle hava gjort det möjligt att på denna punkt avsätta i år t. ex. 5 miljoner kronor.

Vad sakförhållandet beträffar, hade det, om herr Stendahl har så illa berörts av att en gammal praxis har brutits, varit naturligare, om herr Stendahl hade gjort denna anmärkning i föl, då denna praxis bröts. Nu ha vi ett prejudikat från förra året, som, såvitt jag minns, gått igenom utan någon invändning från riksdagens sida. Att det inte i min uppfattning om vad sunda finanser kräva finns någonting, som lockar mig att låta bli en sådan avsättning, det kanske herr Stendahl skulle få belägg för genom att erinra sig, att det var år 1926 — då jag första gången hade att framlägga en budget — som hela denna avsättningsfond för att täcka förlusterna på kreditkassan skapades. Fastän man redan förut mycket väl visste, att sådana förluster funnos, hade man icke ansett, att det fanns anledning att täcka dem. Denna hittills obrutna praxis, om vilken herr Stendahl talar, är sålunda den praxis, som har inaugurerats just utav mig.

Jag vill tillägga, att om man går igenom de avsättningar, som skett det ena året efter det andra, skall man kunna konstatera, att just det förhållande, som herr Stendahl här säger sig finna så anmärkningsvärt, nämligen att man har större förluster, än man skaffar avsättningar till, har praktiskt taget varit rådande under alla dessa år. När sådana förhållanden inträda, att det är rimligt att begära av riksdagen, att den för en sådan avskrivning av gamla skul-

Ang. överförande till riksgäldskontoret av vissa Kreditkassans engagemang.
(Forts.)

der avsätter skattemedel, skall jag vara den förste att vad på mig ankommer bidra till att även dessa gamla förluster skola bliva täckta.

Herr Stendahl: Herr talman! Jag skall vara den förste att medge, att statsrådet var den, som började med dessa avsättningar, och jag kan endast ytterligare beklaga, att statsrådet frångått den princip, som statsrådet vid det tillfället skapade, ty enligt min uppfattning får man en oriktigt förskönd uppfattning av läget, när man på detta sätt genom undanskjutande av vad jag skulle vilja kalla nödvändiga utgifter av skattemedel ogenerat ökar upplåningen i den form, som här har skett. Och när statsrådet som replik ger mig frågan, varför jag inte tidigare påtalat detta, så vill jag säga herr statsrådet, att den kritiken är enligt min uppfattning fullständigt befogad, men statsrådet skulle kanske åtminstone såsom en förmildrande omständighet kunna godtaga, att det icke ligger inom möjligheternas gräns, åtminstone icke inom gränsen för mina möjligheter, att utan vank och fel på några dagar bemästra hela det material, som serveras i statsverkspropositionen. Där kunna mycket väl både en och flera poster, som man har intresse för, gå förbi en i hastigheten, och då förefaller det mig, som om det angelägnaste, man hade att göra, vore att vid första lämpliga tillfälle påtala vad man eventuellt vid ett tidigare tillfälle försummat.

Herr statsrådet Wigforss: Jag har ingen anledning att förlänga debatten, men då herr Stendahl talar om att denna post förbigått hans uppmärksamhet förra året, skall jag erinra om att vid det mycket noggranna uppräknandet av de mer eller mindre fiktiva besparingar, som företogs i förra årets budget för att undvika allt för stora skattehöjningar, omnämndes mycket samvetsgrant, att denna hittills under ett antal år praktiserade avsättning förra året icke kunde företagas.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för Konungen att medgiva undantag från vissa stadganden angående bankbolags inlåning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

I motion I: 125 hade herrar *Björkman* och *Bergström* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att värnpliktige nr 431 27/1925 Karl Gustaf Adolf Dahlgrens änka, Karin Maria Dahlgren, född Andersson, skulle från och med den 1 juli 1934, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, utöver henne författ-

*Om understöd
åt värnpliktige
K. G. A.
Dahlgrens
änka.*

Om understöd åt värnpliktige K. G. A. Dahlgrens änka. (Forts.)
ningsenligt tillkommande livränta, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 252 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion I:125 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Björkman: Herr talman! Ehuru detta är första gången jag under åtskilliga års riksdagstid motionerat i ett ärende av denna natur, vet jag till fullo, att det är god ton, att man icke besvärar kammaren med något yttrande, när bankoutskottet avstyrkt en framställning av förevarande art. Emellertid är det några omständigheter, som göra, att jag för egen och min medmotionärs räkning anser mig böra med några ord till kammarens protokoll uttala vår förvåning över det något schablonmässiga sätt, på vilket vår motion har av bankoutskottet behandlats.

Det gäller här en framställning, som först gjordes till Kungl. Maj:t i fråga om en tjugutvårig värnpliktigs efterlämnade hustru och barn. Kungl. Maj:t fann sig efter att hava hört två myndigheter icke kunna bifalla ansökningsen. Nu ha vi, sedan man fått in vissa intyg och andra handlingar, ansett, att det skulle kunna vara möjligt att få en ändring och att vederbörande skulle kunna få någon liten ytterligare årlig ersättning. Vi ha framlagt de synpunkter, som enligt vår mening i detta ytterst ömmande fall förändrade den situation, som låg till grund för myndigheternas utlåtanden och Kungl. Maj:ts avslag 1930. Arméförvaltningens civila departement förklarade då, att ansökningsen icke *torde* kunna bifallas, och statskontoret sade, att ett bifall förefölle »betänkligt». Vi ha försökt att med vår utredning rubba dessa betänkligheter, men bankoutskottet har icke, efter det vi inkommit med våra handlingar, hört några myndigheter eller ens i sitt utlåtande refererat vad vi tillåtit oss anföra.

Då det emellertid gäller ett ringa belopp och det tilläventyrs kan yppa sig möjligheter till ett lokalt ingripande, har jag, herr talman, mot ett enhälligt utskott, intet yrkande.

Herr Åkerberg: Jag vill endast meddela, att anledningen till att utskottet icke på nytt remitterat denna motion till olika myndigheter är, att i motionen icke framhållits något förhållande, som icke blivit berört i de föregående yttrandena.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt.

Punkterna 3—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

I motion I:20 hade herr *Björck, Wilhelm*, och herr *Bergqvist* hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att nomadskolinpektören E. Bergströms änka och fyra minderåriga barn finge utöver dem författningsenligt tillkommande pensioner från statens pensionsanstalt, från och med den 1 februari 1933 uppbära årliga understöd från allmänna indragningsstaten, änkan, så länge hon förblev i sitt nuvarande änkestånd, med 180 kronor samt vardera barnet med 48 kronor till och med det år, varunder det fyllde 18 år.

*Om understöd
åt nomadskol-
inspektören
E. Bergströms
efterlevande.*

Om understöd åt nomadskolinspektören E. Bergströms efterlevande. (Forts.)
 Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att förevarande motion I: 20 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Jag kan inte låta denna punkt gå förbi utan att säga ett par ord till försvar för den motion, som jag tillsammans med herr Bergqvist väckt beträffande förbättring av ifrågavarande änkas och barns pension. Jag skulle icke ha gjort detta, om icke här föreläge ett ur olika synpunkter alldeles säreget fall. Ett beslut i enlighet med motionen innebär så till vida icke någon risk ur konsekvenssynpunkt, att den föreslagna pensionsförhöjningen motiveras med hänsyn till det särskilda arvode, som utgått till nomadskolinspektören. Även detta skulle alltså få tagas i betraktande, som om vederbörande haft ett i motsvarande mån förhöjt pensionsunderlag. På grund av vissa organisatoriska förhållanden har det icke gått att författningsmässigt ordna det på sådant sätt, men i detta speciella fall föreligga starka skäl för en dylik anordning. Detta skulle icke betyda mer än 374 kronor för änkan och de fyra minderåriga barnen tillsammans. Det är också att märka, att denna framställning, som ursprungligen gjordes av skolöverstyrelsen, är tillstyrkt även av statskontoret, och man har ju däri garantier för att det icke är några risker ur konsekvenssynpunkt förbundna med ett bifall.

Jag förstår mycket väl, att Kungl. Maj:t ställt sig avvisande mot en pensionsförhöjning. Kungl. Maj:t har därvid säkerligen främst beaktat den omständigheten, att behovet här icke är så trängande, som det många gånger är. Men när jag icke desto mindre måste urgera, att det i detta fall icke finns någon anledning att taga hänsyn till de ekonomiska förhållanden, som inverka på behovet, beror detta på att av utredningen framgår, att den tjänsteman, som det här gäller, har med till visshet gränsande sannolikhet förts till en för tidig död genom de strapatser, som hans mycket energiska utövande av sin tjänst fört med sig. Det föreligger ett läkarutlåtande, som bland annat visar, att den avlidne nomadskolinspektör Bergström icke hade någon tuberkulos någon gång i september månad — då var röntgenbilden klar — men att däremot hela ena lungan var förstörd några månader senare. Denna raskt progredierande tuberkulos sammanhänger med en förkylning, som Bergström ådrog sig i tjänsten, då han med verkligt ädelmod offrade de resurser, han hade för att skydda sig mot en fjällstorms köld, för att hjälpa en person, som befann sig i hans sällskap. Bägge dessa omständigheter, att alltså dödsorsaken med till visshet gränsande sannolikhet kan föras tillbaka till de strapatser, som den ansträngande tjänstgöringen som nomadskolinspektör medfört, och att sjukdomen komplicerades på grund av en uppoffring för medmänskor under en snöstorm i fjällen, göra, att jag måste säga, att i detta fall föreligga så säregna förhållanden, att kammaren är väl försvarad, om man bortser från konsekvenssynpunkterna. Jag är övertygad om att man därigenom endast gör rättvisa åt de efterlevande efter en man, som under de senaste årtiondena betytt mer än någon annan, när det gällt att ordna upp våra nomaders sociala och kulturella förhållanden, en man, som i svensk administration på ett svarbedömligt område betytt så otroligt mycket. Under sådana förhållanden borde man kunnat från bankoutsrottets sida utan att lädera några grundläggande principer gå med på den mycket blygsamma pensionsförhöjning, som är påyrkad av motionärerna och som dessutom tillstyrkts av statskontoret.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

I herr Wilhelm Björcks yttrande instämde herrar *Wagnsson* och *Bergqvist*.

Om understöd åt nomadskolinspektören E. Bergströms efterlevande. (Forts.)

Herr Åkerberg: Den siste talaren har till stöd för motionen anfört, att här skulle föreligga alldeles säregna förhållanden. Jag vill ifrån min tvååriga erfarenhet i bankoutskottet säga, att det är ytterst få motioner i pensionsärenden, som komma till detta utskott, där man icke till sitt stöd anför just detta, att här föreligga alldeles särskilt säregna förhållanden, här gäller det en alldeles särskilt duktig karl, som gjort staten så stora tjänster, att det kan finnas skäl att bevilja en högre pension eller att överhuvud taget bevilja pension. Men skulle utskottet falla undan för dessa synpunkter, så skulle så gott som samtliga motioner bifallas.

Nu är det möjligt, att utskottet kanske gått litet för långt i konsekvens och i hårdhet, men å andra sidan får utskottet ha vissa principer, och med hänsyn till de principer, utskottet tidigare tillämpat, finns det inga skäl att bifalla denna framställning. Vi ha ju, det måste jag verkligen säga, i allmänhet duktiga tjänstemän i landet. Vi förutsätta, att de skola göra sitt bästa, och det kan knappast åberopas som skäl för en högre pension än den i ordinarie väg meddelade, att en tjänsteman varit särskilt duktig, ty duktiga äro de flesta. Och den synpunkt, som herr Björck anfört, att denne tjänsteman skulle ha fått en för tidig död på grund av de strapatser, han utsatt sig för under sin tjänst, tror jag inte heller i detta fall kan åberopas som skäl för en höjning av pensionen.

Som framgår av utskottsutlåtandet, uppbära de efterlevande en pension av 1,972 kronor, på vilket belopp de ha dyrtidstillägg med 732 kronor. Som familjepension är ju detta ett ganska högt belopp, ett av de högsta som utgår, skulle jag tro. Nu anföres det till stöd för yrkandet om höjning, att denne man hade uppburit ett särskilt arvode på 1,100 kronor, och det anses, att pensionen även borde ha beräknats på detta. Det strider emellertid under alla förhållanden mot den kutym, som varit rådande, att bevilja pension på sådana tillfälliga arvoden.

Med anledning av vad jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björck, Wilhelm: Herr talman! Jag vågar inlägga en gensaga mot bankoutskottets ordförande på den punkten, att när det gäller en pensionsförhöjning för en tjänsteman, som avlidit på grund av skador i tjänsten, kan man bortse från prejudikatsynpunkten. Det har hänt i något enstaka fall också tidigare, att sådana förhöjningar beviljats. Statskontoret har åberopat, att så varit fallet beträffande en veterinär, som avlidit på grund av skada, som han ådragit sig under tjänsteutövning, och vad beträffar det speciella förhållandet, att det gäller en nomadskolinspektör, har bankoutskottet tidigare förordat, att nomadskolinspektören Karnells änka skulle få en gratifikation en gång för alla, en form som valdes med hänsyn till att Karnell var delaktig i prästerskapets änke- och pupillkassa. Jag tror därför, att det inte kan anföras något formellt skäl mot bifall till motionen. Och det var icke den omständigheten, att den avlidne nomadskolinspektören var en sällsynt dugande man, som jag lagt huvudvikten vid, utan huvudsynpunkten för både mig och min medmotionär har varit den, att Bergström enligt läkares utlåtande har, såvitt det är möjligt att bedöma, mött sin död på grund av en i tjänsten ådragen skada.

Herr Åkerberg: Jag talade i mitt förra anförande om att utskottet får lov att ha sina principer, men det förekommer ju ibland, att utskottet går ifrån dessa principer, och det skulle utskottet givetvis också ha kunnat göra i detta fall. Det skulle ha kunnat gå motionären till mötes

Om understöd åt nomadskolinpektören E. Bergströms efterlevande. (Forts.) och tillstyrkt att pension beräknats även på dessa 1,100 kronor, men sådant förekommer endast då verkligt ömmande omständigheter kunna åberopas till förmån för ett frångående av principerna. Man kan inte med bästa vilja i världen påstå, att ömmande omständigheter här föreligga. Dels finns ju denna pension på, som jag nyss nämnde, 2,600 kronor, dels har det konstaterats i utskottsbetänkandet, att Bergström efterlämnat en förmögenhet på 46,038 kronor. Med hänsyn till detta kan det knappast sägas föreligga ett sådant fall, som skulle göra det nödvändigt för utskottet att frånga de principer, som utskottet i allmänhet följer vid bedömandet av sådana här frågor.

Herr Björck, Wilhelm: Jag vill endast med anledning av vad bankoutskottets ärade ordförande nyss anförde säga, att om man jämför den änka, som omtalas under punkt 5, och den änka, som omtalas under punkt 7, äro deras förhållanden ur förmögenhetssynpunkt nästan identiskt lika med hänsyn till att den nu ifrågavarande änkan har flera barn. Den under punkt 5 omförmälda änkan hade också pension, och behållningen i boet uppgick till 30,000 kronor, men trots dessa förhållanden gick bankoutskottet med på att höja pensionen. Var och en, som läser bankoutskottets utlåtande under punkt 5 och punkt 7, har anledning att göra sina jämförelser, därför att den motivering, som är anförd under punkt 5, borde kunnat ord för ord gälla även under punkt 7, med den skillnaden, att det här är fråga om en befattningshavare, som sannolikt avlidit på grund av skada i tjänsten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkterna 8—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tilläggs pension åt vissa i statens tjänst anställda personer, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

Om underhåll **Punkten 1.**

åt förra soldaten
K. O. Östberg. I denna punkt hade utskottet behandlat ett flertal motioner, i vilka förslag framställdes om understöd åt visst f. d. indelt manskap.

I en av dessa motioner, nr 127 i första kammaren, av herr *Gustavson, John*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att f. d. soldaten Karl Oskar Östberg skulle under sin återstående livstid från och med den 1 juli 1934 beviljas en årlig pension ur Vadstena krigsmanshuskassa enligt samma grunder, som om han varit i tjänst i minst 20 år.

Om underhåll åt förre soldaten K. O. Östberg. (Forts.)

Utskottet, som avfattat sin hemställan under förevarande punkt i 14 särskilda moment, hade i mom. 1 hemställt, att motionen I: 127 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bäcklund, Laurén* och *Paulsen* under mom. 1 hemställt, att riksdagen, i anledning av motionen I: 127, måtte medgiva, att förre soldaten vid Bohusläns regemente Karl Oskar Östberg finge från och med den 1 juli 1934 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

Herr Gustavson, John: Herr talman! Som jag är motionär i fråga om en av dessa f. d. soldater, och då bankoutskottet icke är enhälligt i sitt utlåtande, tillåter jag mig att yttra några ord.

Som vi hörde, sade bankoutskottets ärade ordförande för en stund sedan i en annan fråga, att det finns principer, som ofta göra, att bankoutskottet icke kan besluta annat än i en viss riktning. Jag förstår ju, att det finns och måste finnas sådana principer, som icke få överträdas, men man tycker ändå, att i sådana fall som detta vissa formella betänkligheter drivas alltför långt. Det gäller ju här soldater, som icke tjänat i tjugu år och som på grund härav icke kunna komma i åtnjutande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa. Den soldat, varom fråga är i min motion nr 127, Östberg, har tjänat i 17 år och 5 månader, men han har icke tjänat i 600 dagar, när man räknar ifrån de för egen utbildning fullgjorda dagarna. Om man räknar med dessa, har han tjänat i 662 dagar, men annars har han inte mer än 536 s. k. godkända tjänstgöringsdagar. Av de sex soldater, som fått sin pension tillstyrkt, är det fem, som ha *mindre* antal tjänstgöringsdagar än denne Östberg. Det är enligt min mening litet för strängt att tillämpa formella principer i detta fall.

Det finns också en annan omständighet just i detta fall. Östberg måste på grund av *sjukdom* taga avsked från sin tjänst och hade icke möjlighet att fullgöra det antal dagar, som äro föreskrivna för att komma i åtnjutande av detta understöd. När han då befinner sig i mycket tränga ekonomiska omständigheter — han är bosatt ganska nära min hemort — och han *måst* sluta sin tjänstgöring på grund av förut nämnd anledning, tycker man, att det är ett ganska hårt öde, som drabbar en sådan gammal soldat.

Jag skall, herr talman, med dessa ord be att få yrka bifall till den av herr Bäcklund m. fl. vid punkten fogade reservationen, i vad den avser bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Åkerberg: Herr talman! Denna fråga har ju varit föremål för behandling otaliga gånger i riksdagen, och det gäller ju en kår, som litet var har sympatier för. För min del vill jag såsom son till en gammal knekt deklarerera, att jag är villig att gå så långt som man överhuvud taget kan gå i medgivanden åt dessa gamla knektar. Men någonstans måste man ju sätta gränsen, och riksdagen har en gång satt den gränsen. Enligt gällande bestämmelser fordras det ju för understöd, att soldaterna ha tjänat i 15 år och minst 600 dagar, och i dessa 600 dagar skulle då icke rekrytutbildningen och underbefälsutbildningen få inräknas. Nu har riksdagen i alla fall sedermera medgivit, att vissa av dessa soldater, som ha över 18 års tjänstgöring, skola få pension, även om de icke uppfylla kravet på att ha tjänat i 600 dagar. Reservanterna yrka nu, att tjänstgöringen vid dessa rekryt- och underbefäls-skolor skall få inräknas i de 600 dagarna, och om icke detta bifalles, mena de, att man skall sänka kravet på tjänstgöringsdagar till 400 dagar. Då detta

Om underhåll åt förre soldaten K. O. Östberg. (Forts.)
ju uppenbart strider emot de principer, som riksdagen faktiskt fastslagit, har utskottet icke kunnat ansluta sig till reservanternas ståndpunkt.

Det anföres ju här, att det gäller en kår, som är i utdöende, så att det ekonomiskt icke skulle spela så stor roll för staten, om man bifölle en sådan motion som denna. Jag vill dock framhålla, att det rör sig om icke så små belopp. Arméförvaltningen verkställde 1932 en utredning, av vilken framgick, att om i de 600 dagarna finge inräknas jämväl tiden för rekryt- och underbefälsutbildningen, skulle kostnaden för beredande av underhåll åt före detta indelta soldater, som hade 15 tjänsteår och 600 dagars tjänstgöring, från beräknade 100,000 kronor springa upp till 787,000 kronor, och om man finge räkna in underbefälsutbildningen i dessa 600 dagar, men icke rekrytutbildningen, skulle kostnaden bli 500,000 kronor. Och om tjänstgöringsdagarnas antal i enlighet med motionärernas tankegång skulle sänkas från 600 till 400 dagar, kunde kostnaden approximativt beräknas bli omkring en halv miljon.

Utskottet har för sin del icke velat vara med om någon ytterligare upp- mjukning och har därför på denna punkt ansett sig böra avstyrka motionärernas yrkanden. I fråga om den andra i betänkandet intagna tabellen på sid. 4 har utskottet ju däremot ansett, att vederbörande soldater uppfylla kraven enligt de bestämmelser, som riksdagen förut fastställt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. 1 av utskottets i den under behandling varande punkten gjorda hemställan och särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjordes till en början enligt de i fråga om mom. 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motsvarande moment i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet under förevarande punkt i övrigt hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr *Björkman* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot vissa sammanslutningar.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 102, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt till vägväsendet m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner om tull å zinkvitt;

nr 33, i anledning av väckt motion om införande av tullskydd för råvara eller halvfabrikat av ek och bok;

nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i skatteuppbörden för motorfordon;

nr 35, i anledning av väckt motion om viss ändring i 55 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter jämte en i ämnet väckt motion;

nr 37, i anledning av väckt motion angående höjning av stämpelavgiften på fondpapper;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser rörande lokal postförsändelse jämte en i ämnet väckt motion;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa postavgifter; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran; ävensom

bankoutskottets memorial nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1 av bankoutskottets utlåtande nr 26, angående avlöning till den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne april.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270); samt nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 224, till Konungen i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om fattigvården.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 225, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna vägar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 24 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 2) om arrende av viss jord å landet i Norrland och vissa delar av Svealand.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Björkman* m. fl. väckta motionen, nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud mot vissa sammanslutningar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 102 och bevillningsutskottets betänkanden nr 32—40.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1 av bankoutskottets utlåtande nr 26, angående avlöning till den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr *Gabrielsson* väckte en motion, nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens första kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning den 2 maj 1934.

Sedan anmält blivit att vaktmästaren hos kammaren J. E. Lundvall vore av sjukdom hindrad att sköta sin befattning, beslöto herrar deputerade att bevilja Lundvall tjänstledighet vid vaktmästartjänsten från och med denna dag tills vidare så länge det angivna hindret varade, med skyldighet för Lundvall att därvid avstå samtliga med vaktmästartjänsten förenade avlöningsförmåner.

Tillika beslöto herrar deputerade att för tjänstgöring tills vidare såsom vikarie för Lundvall antaga Bertil Eklöf.

År och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag m. m. ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående omvårdnaden om vissa statens jordbruksarrenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.